

Het pedagogisch-didactisch handelen van catecheten in de Christelijke Gereformeerde Kerken

Henk Aversch 3708217

Universiteit Utrecht

Begeleidende docent: Dr. N. M. Moolenaar

Tweede beoordelaar: Dr. C. Hulshof

Datum: 23 juni 2014

Samenvatting

In de christelijke kerken in Nederland wordt religieus onderwijs gegeven. Deze catechese wordt gegeven door catecheten en ontvangen door catechisanten, met name jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar. Kennisoverdracht, identiteits- en geloofsontwikkeling staan centraal in de catechese (De Kock, Verboom, Pals, Van Pelt, & Stijf, 2011). Vanwege toenemende ontevredenheid over het pedagogisch-didactisch handelen van de catecheten is onderzoek gedaan naar de volgende hoofdvraag: *in hoeverre en op welke wijze hebben catecheten binnen de bij het Landelijk Contact Jeugdwerk (LCJ) aangesloten kerken behoefte aan ondersteuning om het pedagogisch-didactisch handelen van de catecheten aan te laten sluiten bij de doelgroep?* In vier deelvragen is onderzoek gedaan naar (1) de huidige stand van zaken met betrekking tot het pedagogisch-didactisch handelen van catecheten, (2) het door de catechisanten ervaren pedagogisch-didactisch handelen van de catecheten, (3) de behoefte aan ondersteuning die catecheten wensen en (4) de behoefte tot aanpassing van het pedagogisch-didactisch handelen van catecheten zoals de catechisanten die aangeven.

Het pedagogisch-didactisch handelen in catechese is onderzocht voor drie factoren die aansluiten bij centrale elementen in catechese: zingeving, veilige leeromgeving en adaptief lesgeven (Van der Grift, 2007). Het pedagogisch-didactisch handelen tijdens catechese bevordert zingeving door het helpen zoeken naar en het aanbieden van zingeving (Steger, Oishi, & Kaler, 2006).

Een survey met 32 vragen in de schalen zingeving, veilige leeromgeving en adaptief lesgeven werd ontwikkeld, gevalideerd en online ingevuld door catechisanten ($n=214$). De resultaten daarvan gaven input voor semigestructureerde interviews met negen catecheten. Deze interviews zijn getranscribeerd en gecodeerd waarbij de coderingen zijn gekoppeld aan de vraagstelling in de online survey om vergelijking tussen catechisanten en catecheten mogelijk te maken.

Zowel catechisanten als catecheten zijn positief over de veilige leeromgeving. Aansluiting bij de jongerencultuur is voor verbetering vatbaar. Adaptiviteit wordt door de helft van de catechisanten ervaren en zowel catecheet als catechisant benoemen adaptiviteit als verbeterbaar, met name didactisch gezien. Zingeving wordt door twee derde als positief ervaren. Catecheten ervaren wel moeite in de concretisering van zingeving door het actueel maken van catechese. Daarin bestaat nadrukkelijk professionaliseringsbehoefte.

Sleutelwoorden: catechese, pedagogisch-didactisch handelen, zingeving, religieus onderwijs

Inleiding

In de (christelijke) kerken in Nederland wordt religieus onderwijs gegeven, zowel tijdens kerkdiensten als tijdens andere activiteiten zoals verenigingsbijeenkomsten en catechese. Catechese, ook wel catechisatie genoemd, is kerkelijk onderwijs aan diverse doelgroepen. Catechese wordt met name aan jongeren gegeven. De jongerencatechese vindt plaats voor jongeren vanaf ongeveer 12 jaar tot ongeveer 18 jaar. De jongeren zijn meestal verdeeld in leeftijdsgroepen. Vaak wordt tijdens jongerencatechese op een klassikale manier, aan de hand van een methode, kennis rondom centrale punten uit de Bijbel en het christendom overgedragen. Kerkelijk onderwijs wordt verzorgd door catecheten. De ontvangers van catechese worden catechisanten genoemd.

De laatste jaren komen er vanuit de reformatorische kerken (reformatorische kerken behoren tot de behoudende stroming binnen de christelijke kerken) steeds meer signalen dat jongeren en catecheten ontevreden zijn over de jongerencatechese. Klachten betreffen bijvoorbeeld de orde, didactische werkvormen, een geringe bereidheid om te leren, betrokkenheid van ouders, etc. (Van Dieren, 2009; Kranendonk, 2011; Messemaker, 2003; Toes, 2013; Verboom, 2013; Van der Zwaag, 2002). Catecheten vinden dat er een doordenking plaats moet vinden van zowel de vorm als de inhoud van catechese (Dingemans, 2000; Toes, 2013). Het ontwerpen van catechetisch onderwijs is het aandachtsgebied van onderwijskunde (Osmer & Schweitzer, 2003). Echter zijn veel catechisatiemethoden die gebruikt worden, zijn geschreven door theologen zonder een voldoende doordacht onderwijskundig ontwerp (Kalkman, 2013). Uit onderzoek van Van Vugt (2012) blijkt dat 46% van de catecheten een onderwijsachtergrond heeft. Het is onbekend in hoeverre de didactische ervaring van de catecheet aansluit op de leeftijd en het niveau van de doelgroep. De wens bestaat om concrete handvatten te ontvangen hoe de catechese vorm te geven. (De Kock et al., 2011).

Context

Catechese vindt zijn oorsprong in de Bijbelse opdracht tot onderwijzen (Deut. 6:4-7, Herziene Statenvertaling). In het kader van de Bijbels opdracht noemen De Kock et al. (2011) de volgende drie kernpunten: kennisoverdracht, identiteitsontwikkeling en geloofsontwikkeling. Daarmee is catechese een onderwijsactiviteit binnen de kerken (Dingemans, 2000; De Kock et al., 2011).

De genoemde klachten met betrekking tot catechese roepen in de diverse christelijke kerkverbanden herkenning, zoals in de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt (Malda & Pullen, 2013) en de Gereformeerde Gemeenten (Van Toor, 2011). Binnen de Christelijke Gereformeerde Kerk (CGK) is de jongerenorganisatie Landelijk Contact Jeugdwerk (LCJ) onder leiding van een stuurgroep catechese bezig met een verkenning op het gebied van catechese. Een stuurgroep heeft een aantal projectplannen opgesteld. Binnen het kader van het projectplan voor professionalisering van catecheten is onderzoek gedaan naar het pedagogisch-didactisch handelen van de catecheet en de ervaringen daarbij van de catechisant. Ook is de behoefte aan verandering van zowel de catecheet als catechisant en de behoefte aan professionalisering van de catecheet onderzocht. Omdat er geen onderzoeken bekend zijn naar het pedagogisch-didactisch handelen van catecheten kan geen uitspraak

worden gedaan over de kwaliteit van catechese binnen de CGK in vergelijking met andere kerkverbanden.

De CGK kent landelijk bijna 75.000 leden, verdeeld over ruim 180 plaatselijke gemeenten. Bij het LCJ zijn ca. 70 plaatselijke gemeenten aangesloten (Kater, 2014).

Relevantie

De uitkomsten van het onderzoek naar het pedagogisch-didactisch handelen kunnen dienen als input voor het te ontwerpen professionaliseringstraject dat toegespitst is op de behoeften van zowel catecheet als catechisant. Omdat het LCJ nauwe banden onderhoudt met andere jongerenorganisaties zoals de Hersteld Hervormde Jongeren Organisatie (HHJO) en de Hervormd-Gereformeerde JeugdBond (HGJB) (Hoekman, 2013; Verduijn & De Vries, 2009), is het mogelijk dat de resultaten van het onderzoek ook bruikbaar zijn binnen andere kerkverbanden. Ook is door het Lectoraat Christelijk Leraarschap van Hogeschool De Driestar interesse getoond voor dit onderzoek. Het Praktijkcentrum voor Onderzoek en Dienstverlening in de Kerken heeft het theoretisch raamwerk van dit onderzoek in een verkorte vorm al eerder gepubliceerd (Averesch, 2014). Daaruit blijkt de maatschappelijke relevantie.

Volgens Visser (2012) is er is nauwelijks onderzoek gedaan naar catechese binnen de reformatorische kerken op onderwijskundig gebied. In dit onderzoek wordt de relatie tussen religieus onderwijs en het pedagogisch-didactisch handelen in kaart gebracht wat een basis of ondersteuning biedt aan later onderzoek naar deze relatie. Dit onderzoek beoogt inzicht te geven in kernpunten en knelpunten van het pedagogisch-didactisch handelen van catecheten. Een aantal eerdere onderzoeken naar pedagogisch-didactisch handelen in regulier onderwijs worden gecombineerd met onderzoeken rondom zingeving tot een meetinstrument dat geschikt is voor religieus onderwijs. Daarmee wordt de kennis met betrekking tot het handelen van de leerkracht in het regulier onderwijs uitgebreid met kennis over het specifiek religieuze onderwijsdomein.

Theoretische achtergrond

Aansluiting bij hedendaags onderwijs

Ouders worstelen met moeilijkheden die ze ervaren om hun kinderen als reformatorische christenen voor te bereiden op een pluriforme samenleving (Visser, 2012). Catechese wordt voor deze voorbereiding essentieel genoemd (Dingemans, 2000; De Kock et al., 2011), waarbij ouders naast de leerstof steeds meer de didactiek als belangrijk benoemen. Ouders willen dat religieus onderwijs aansluit bij de (seculiere) onderwijsstrategieën (Assor, Cohen-Malayev, Kaplan, & Friedman, 2005; De Kock et al., 2011; Visser, 2012). Visser (2012) signaleert dat ook voor catechese. Ze stelt: “Religious leaders and youth workers go on to look for ways to educate these young believers and to influence their religious identity development in line with their own exclusivist beliefs”. Osmer en Schweitzer (2003) noemen het voldoende doordacht aanbieden van religieus onderwijs de uitdaging van de 21^e eeuw voor de kerken.

Catechese op het snijvlak tussen theologie en onderwijskunde

Catechese was eeuwenlang een exclusief theologische zaak, maar door de opkomst van onderwijskunde is dat veranderd. Omdat de doelen van catechese theologisch geïntereerd zijn, is theologie en niet onderwijskunde de leidende discipline (Zerfass, 1974). Het evenwicht tussen theologie en onderwijskunde wordt bepaald door voortdurende reflectie. Als doelen voor catechese formuleert Dingemans (2000) dat (1) mensen in aanraking komen met God zodat ze (2) tot eigen standpunten, ervaringen en betrokkenheid ten aanzien van geloven kunnen komen, (3) Christus zullen volgen op hun eigen manier en (4) kerk en samenleving kunnen en willen dienen. Het leren in de kerk is dan ook gericht op het navolgen van Christus. Het is “geloofsleren” (De Kock et al., 2011) waarbij er vooral aandacht is voor de relatie tussen de catechisant en Christus en niet zozeer voor abstract leren of kennisverwerving. Verboom (1989) stelt dat het er ten diepste om gaat hoe de catechisant reageert op de stem van God die via kerk, traditie en Bijbel tot hem komt. Dingemans (2000) benadrukt dat jongeren geholpen moet worden te zoeken naar zingeving in hun leven. Onder zingeving wordt de behoefte verstaan om het leven zinvol te maken of als zodanig te beleven (Steger & Frazier, 2005). Zingeving is daarmee voor dit onderzoek een relevant begrip, omdat geloof betekenis verleent aan het leven (De Kock et al., 2011; Steger & Frazier, 2005).

Steger en Frazier (2005) hebben onderzoek gedaan naar zingeving in het leven op religieus terrein. Ze stellen dat religieus gedrag in het dagelijks leven het gevoel van zingeving bevordert. Steger, Oishi en Kaler (2006) benoemen dat zaken rondom zingeving kunnen worden verdeeld in twee hoofdgroepen: het zoeken naar en het aanwezig zijn van zingeving. Dit sluit aan bij de definitie die Steger en Frazier (2005) geven. Baumeister (1991) stelt dat zingeving ervaren wordt, wanneer er voldaan wordt aan waarde, doel, werkzaamheid en zelfwaardering. Seligman (2002) heeft daar het belang van beslissingen nemen of handelen aan toegevoegd.

Het doordacht aanbieden van religieus onderwijs heeft echter niet alleen te maken met theologische aspecten zoals zingeving, maar ook met de meer technische kant van onderwijskunde: gebruik maken van technieken en interventies. Van de Grift (2007, 2010) benoemt interventies die tot effectiever leren leiden. Ook Hattie (2014) noemt dat leren optimaal is als de leerkracht naast zijn status als sociale rolmodel ook gebruik maakt van onderwijskundige interventies. Daarmee is het pedagogisch-didactisch handelen belangrijk voor leren (Dingemans, 2000). Onder pedagogisch-didactisch handelen wordt in het onderwijs verstaan wat de leerkracht doet om de leerstof zo goed mogelijk te laten aansluiten bij de leerling. Hierbij wordt aandacht gegeven aan de onderlinge verschillen tussen leerlingen (Van de Grift, 2007, 2010; Osmer & Schweitzer, 2003). In dit onderzoek dienen dan ook pedagogisch-didactische aspecten te worden meegenomen.

De Bijbelse vorm van leren is gericht op de persoonlijke betekenis van kennis (Dingemans, 2000; De Kock et al., 2011). Dit veronderstelt betekenisvol leren (Hattie 2014; Toes, 2013; Verboom, 2013). De benoemde klachten doen vermoeden dat catecheten het zicht op de Bijbels zienswijze zijn

kwijtgeraakt. Catechese wordt nu meer cognitief benaderd, waarbij de didactische kant van catechese onderbelicht raakt (Toes, 2013).

Het pedagogisch-didactisch handelen van de catecheet

Kennisoverdracht, identiteitsontwikkeling en geloofsontwikkeling zijn drie zaken die een centrale rol spelen bij zingeving in catechese (Dingemans, 2000; De Kock et al., 2011). De rol van de catecheet is essentieel omdat hij degene is die kennisoverdracht mogelijk maakt en jongeren begeleidt en stimuleert. Houtveen en Van de Grift (2007a, 2007b) stellen dat het handelen van een leerkracht voor 20% invloed heeft op verschillen in prestaties van leerlingen. Ook voor catecheten geldt dat hun pedagogisch-didactisch handelen mede bepalend is voor het leren op catechese (Dingemans, 2000), maar of dit genoemde percentage voor catechese ook geldt is onbekend, omdat catecheten niet altijd onderwijsprofessionals zijn (Van Vugt, 2012).

Catechese wordt vaak in leeftijdsgroepen gegeven. Een argument dat gebruikt wordt voor leeftijdsgroepen in plaats van niveaugroepen is dat men in de kerk door God aan elkaar gegeven is, elkaar tot hulp, elk individu met zijn eigen capaciteiten en vaardigheden. Het vraagt sociale vaardigheid en pedagogische kennis van de catecheet om de catechisanten in een groep met elkaar te laten omgaan (Dingemans, 2000). Heterogene groepen hebben overigens minder nadelige effecten op de prestaties van zwakkere catechisanten dan homogene groepen, omdat in een heterogene groep de zwakkeren niet als afwijkend worden gezien. Ook de relaties tussen goede en zwakke leerlingen zijn beter vanwege de meer stimulerende leeromgeving. (Allington, 1995; Houtveen, Booij, De Jong, & Van de Grift, 1999; Slavin, 1996). De afgelopen 10 jaar is door de invoering van mentorcatechese geprobeerd meer rekening te houden met verschillen. Bij mentorcatechese praten catechisanten na een plenaire uitleg in kleine groepen onder leiding van een mentor door over het catechisatiethema. Door inschakeling van kerkleden als mentoren wordt de gemeente betrokken, waarmee tot uitdrukking wordt gebracht dat leren een basisfunctie van de hele kerkelijke gemeente is (De Kock et al., 2011).

Interventies

Harris (1998) stelt in een review over effectief leerkrachtgedrag dat persoonskenmerken van leerkrachten invloed hebben. Ook doelgericht werken, zorgvuldig klassenmanagement, duidelijke instructie, herhaling van leerstof en het geven van feedback worden genoemd. Daarbij is aandacht voor individuele verschillen belangrijk binnen een veilige leer- en leefomgeving. Op grond van de review van Harris (1998) en andere reviews en onderzoeken (Donche & Van Petegem, 2013; Emeke & Oluniyi, 2012; Van de Grift, 2007, 2010; Purkey & Smith, 1983) zijn er meerdere interventies te benoemen die effectief blijken te zijn als het gaat om verbeteren van leerlingprestaties. Van de Grift (2007, 2010) onderscheidt de volgende negen interventies: gelegenheid tot leren, leer- en instructietijd, klassenmanagement, leerklimaat, duidelijke instructie, adaptief onderwijs, lerenstrategieën, volgen van de leerprestaties en maatregelen voor leerlingen die achterop dreigen te komen. Niet alle interventies zijn voor catechese relevant. Het bieden van voldoende gelegenheid tot leren is niet relevant omdat catechese in de meeste gevallen maar een uur per week betreft. Voor de catechisant blijft er dan tussen

de catechisaties voldoende gelegenheid tot leren over. De interventie leer- en instructietijd is gedeeltelijk relevant. Vanwege de vastgestelde tijdstippen is er weinig flexibiliteit in het variëren met de catechisatietijden. Binnen de catechisatietijd is die flexibiliteit er wel, maar dat hoort onder de interventies klassenmanagement, duidelijke instructie en adaptief onderwijs. Het volgen van leerprestaties is niet relevant omdat iemand automatisch naar een volgende groep gaat bij het bereiken van een bepaalde leeftijdsgrens. Maatregelen voor achterop rakende jongeren zijn dan ook niet van toepassing. Klassenmanagement, leerklimaat, duidelijke instructie, adaptief onderwijs en leerstrategieën zijn relevant voor catechese omdat die betrekking hebben op het pedagogisch-didactisch handelen van de catecheet tijdens catechese.

De interventies van Van de Grift (2007) zijn met name relevant voor de aspecten kennisoverdracht en identiteitsontwikkeling. Met betrekking tot geloofsontwikkeling belijden de reformatorische kerken dat de kern van catechese is dat de catechisant God beter leert kennen, waarbij het geloof een gave van God is (Dingemans, 2000; De Kock et al., 2011). Geloof is niet te leren, maar te krijgen (Efeze 2:8, Herziene Statenvertaling).

Er zijn op grond van de eerder genoemde interventies al diverse onderzoeksinstrumenten ontwikkeld die het pedagogisch-didactisch handelen observeren en evalueren (Van de Grift, 2007; Van de Grift, Van der Wal, & Torenbeek, 2011; Kyriakides, Creemers, & Natoniou, 2009; Teddlie, 1990). Het instrument van Van de Grift (2007) is ook gebruikt in internationaal vergelijkende studies. Er zijn interventies die complexer zijn dan andere (Kyriakides et al., 2009). Leraren die de meer complexere interventies kunnen hanteren, beheersen de eenvoudige ook. Daarmee bereiken leraren die ook de complexere interventies beheersen de meeste leerwinst bij hun leerlingen (Van de Grift & Lam, 1998; Kyriakides et al., 2009).

Volgens Van de Grift (2010) blijkt dat nog geen 60% van de leraren in voortgezet onderwijs en 66% uit het primair onderwijs erin slaagt hun lessen zodanig vorm te geven dat ze leerlingen optimaal betrekken bij de les. Een nog lager percentage slaagt erin de lessen optimaal af te stemmen op individuele verschillen. Het is daarmee de vraag of de ruimte die leerkrachten hebben in het onderwijs optimaal wordt benut (Van de Grift, 2010). Deze vraag zou ook gesteld kunnen worden voor catecheten. Voor een effectieve catechese is het belangrijk het pedagogisch-didactisch handelen van catecheten in kaart te brengen, waardoor een basis ontstaat van waaruit catechese verbeterd kan worden. (Assor et al., 2005; Osmer & Schweitzer, 2003; Visser, 2012; Van Vugt, 2012). De interventies die Van de Grift (2007) voor leraren heeft afgeleid, bieden een bruikbare basis.

Het pedagogisch-didactisch handelen in catechese heeft daarmee twee richtingen: een didactische (Van der Grift, 2007) en een zingevende kant (Dingemans, 2000; Hattie, 2014; De Kock et al., 2011; Verboom, 2013).

Onderzoeksvraag en hypothese

Onderzoeksvraag

In hoeverre en op welke wijze hebben catecheten binnen de bij het LCJ aangesloten kerken behoefte aan ondersteuning om het pedagogisch-didactisch handelen van de catecheten aan te laten sluiten bij de doelgroep?

Deelvragen

Op basis van de onderzoeksvraag zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

1. Wat is de huidige stand van zaken met betrekking tot het pedagogisch-didactisch handelen van catecheten?
2. Hoe wordt het pedagogisch-didactisch handelen van de catecheten ervaren door de catechisanten?
3. In hoeverre en welke behoefte aan ondersteuning hebben catecheten bij het pedagogisch-didactisch handelen?
4. Welke behoefte aan aanpassing van het pedagogisch-didactisch handelen van de catecheet hebben de catechisanten op de in de vorige deelvraag genoemde aspecten?

Hypothese

Omdat catechese vergelijkbaar is met het geven van onderwijs, kan een hypothese worden geformuleerd met betrekking tot het pedagogisch-didactisch handelen van catecheten. Tijdens catechese is er sprake van een heterogene groep, een leerproces, leerdoelen, leeromgeving, leerstrategieën, werkvormen, enzovoort. (Dingemans, 2000; De Kock et al., 2011). Uit onderzoek van Van de Grift (2010) blijkt dat professionele leerkrachten er moeite mee hebben om de leerlingen optimaal te betrekken bij de les of om aan te sluiten bij verschillen. Omdat ruim de helft van catecheten geen onderwijsachtergrond heeft, is de verwachting dat het pedagogisch-didactisch handelen van catecheten van een matig niveau is. Jongeren benoemen dat ook (Van Vugt, 2012). Uit de noodkreten van de laatste paar jaar komt een zekere onmacht van catecheten naar voren op didactisch terrein (Van Dieren, 2009; Kranendonk, 2011; Messemaker, 2003; Toes, 2013; Verboom, 2013; Van der Zwaag, 2002). De verwachting is dat er bij catechisanten behoefte bestaat aan verbetering van het handelen van catecheten op het gebied van didactiek. Onbekend is in hoeverre catecheten die behoefte ook hebben. Van Vugt (2012) en Malda en Pullen (2013) geven aan dat de catecheten zonder onderwijservaring meer behoefte aan professionalisering zullen kennen dan diegenen mét onderwijservaring. De hypothese is dat de catecheet behoefte heeft aan ondersteuning op didactisch terrein. Aangezien zingeving binnen catechese centraal wordt gesteld (Dingemans, 2000; De Kock et al., 2011), zal voor zingeving naar verwachting geen of minder ondersteuning nodig zijn, hoewel onbekend is hoe de catechisanten de zingevende kant van catechese ervaren.

Methode

Om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van de pedagogisch-didactische vaardigheden van de catecheet en de eventuele behoefte aan professionalisering werden zowel de catechisant als de

catecheet bevroegd. De catechisanten werden bevroegd door middel van een online survey, waarvan de resultaten de input hebben geleverd voor semigestructureerde interviews met catecheten.

Respondenten

Survey. De geënquêteerde catechisanten ($n=214$) waren allemaal catechisanten van een CGK-gemeente die is aangesloten bij het LCJ. De leeftijd van de respondenten ligt tussen de 15 en 23 jaar ($M=19,0$, $SD=1,95$), 75% van de participanten is vrouwelijk. 80% van de respondenten studeerde of zat op school, van wie 42% op Havoniveau of hoger.

De respondenten hebben tussen de één en 15 jaar catechese gevolgd ($M=6,9$, $SD=2,24$). De meeste respondenten volgden jongerencatechese (58%), belijdeniscatechese (33%) of een andere vorm van catechese, omdat ze meer van God, Bijbel en geloof willen weten (73%), tot geloof willen komen (12%), moeten van hun ouders (5%) of om een andere reden. (10%).

Catechese werd voor ruim 80% gegeven door de predikant (63%), overwegend aan groepen van 11-15 personen of kleiner (63%). 85% van de catechisanten was altijd aanwezig en 3% was meer dan de helft afwezig.

De houding ten opzichte van catechese was positief (77%), terwijl 9% aangaf een negatieve houding te hebben.

Interview. In totaal werden negen catecheten geïnterviewd (Leeftijd 36 - 63 jaar, $M=40,9$, $SD=10,17$), onder wie zes predikanten. De predikanten zijn allemaal opgeleid aan de Theologische Universiteit Apeldoorn, inclusief twee modules op het gebied van catechese-inhoud en didactiek. Alle catecheten hebben ervaring met jongerencatechese, variërend van één tot 33 jaar ervaring. Drie catecheten hebben onderwijservaring in het voortgezet onderwijs, variërend van één tot negen jaar.

Eén catecheet heeft catechetiek gevolgd aan de Gereformeerde Hogeschool binnen de opleiding GPW. De andere catecheten hebben geen opleiding voor catechetiek ontvangen.

Dataverzameling

Survey. De survey werd per e-mail verzonden naar $N=682$ catechisanten die random zijn geselecteerd uit de database van catechisanten van het LCJ. Deze e-mail bevatte een uitleg waarin een invultermijn van twee weken werd vermeld. Elke halve week werd een herinnering verzonden. Onder de respondenten werd een VVV-cadeaubon van €25,- verloot, waarna de data werd geanonimiseerd. De respons ($n=214$) bedroeg 31,4%. Alle enquêtes zijn volledig ingevuld.

Interview. Door het LCJ werden 22 catecheten geselecteerd uit hun database op grond van geografische spreiding van de kerkelijke gemeenten en per e-mail of telefonisch benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek. Negen catecheten wilden meewerken. Er werd een belafsprak gemaakt voor het interview. De interviewvragen werden niet van tevoren doorgegeven. De telefonische interviews duurden ongeveer één uur en werden in een tijdsbestek van twee weken afgenomen. De transcripties zijn geanonimiseerd.

Instrumenten

Survey. Er werd een survey opgesteld voor de catechisanten op basis van het internationaal gebruikte en gevalideerde observatieformulier pedagogisch-didactisch handelen van de leerkracht (Van de Grift, 2007), aangevuld met demografische items en catechesespecifieke items uit bestaande surveys van De Kock et al. (2011) en Dingemans (2000). Verder werd een aantal items ontwikkeld met betrekking tot zingeving (Baumeister, 1991; Seligman, 2002) volgens de tweedeling van Steger et al. (2006). Bij het opstellen van de formuleringen werd gebruik gemaakt van een lopend onderzoek binnen de GKV (Malda & Pullen, 2013) en een behoefteanalyse die vanuit het lectoraat Christelijk Leraarschap aan de Hogeschool De Driestar is uitgevoerd (De Kloe, 2013).

De ontworpen survey bestaat, naast demografische items, uit vijf schalen, namelijk: inrichting van catechisatiebijeenkomst, veiligheid en stimulerend gedrag, leerstofoverdracht en instructie, rekening houden met verschillen en zingeving. Elke schaal bestaat uit maximaal tien items. Alle items, behalve de demografische, zijn matrixitems. Bij elk hoofditem werd een subitem gesteld, waarin catechisanten konden aangeven wat hun behoefte aan verandering was voor het hoofditem. Elk hoofditem werd gescoord volgens een 5-punts Likertschaal, lopend van *nooit of bijna nooit* tot *altijd of bijna altijd*. Elk subitem werd gescoord volgens een 3-punts Likertschaal met de scores: *ja, het moet minder dan nu, nee, het is goed zoals het nu is* en *ja, het moet meer of beter dan nu*, in het vervolg weergegeven door resp. *ja, minder, nee, goed* en *ja, meer*. In Bijlage A is de volledige survey opgenomen.

Interview. Het tweede instrument was een semigestructureerd interview met catecheten, waarbij naar aanleiding van de resultaten van de survey dieper ingestoken werd op behoeften van catecheet. De catecheet werd bevraagd op het handelen tijdens catechese, de behoefte tot verandering en de behoefte aan professionalisering. In Bijlage B is de outline voor het interview opgenomen. Deze outline is gecontroleerd door een senior jeugdwerkadviseur van het LCJ en de directeur van onderwijskundig adviesbureau Edu-Sign.

De interviews werden getranscribeerd en deductief gecodeerd volgens vooraf opgestelde coderingen die corresponderen met de items uit de survey. Opmerkingen van catecheten werden daardoor vergelijkbaar met antwoorden van catechisanten. Zie bijlage C voor het coderingsschema.

Betrouwbaarheidsanalyse

Survey.

Indrukvaliditeit.

De survey is gecontroleerd en goedgekeurd voor de dekking van de schalen door de items, de stijl van de vraagstelling en het niveau van de items door een senior jeugdwerkadviseur van het LCJ, de directeur van onderwijskundig adviesbureau Edu-Sign, een docent van de academie theologie van de Gereformeerde Hogeschool en een docent onderzoeksvaardigheden van de HBO-masteropleiding Penta Nova.

Pilot ter beoordeling van de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid.

Een pilot werd uitgevoerd op een VO-school in Apeldoorn onder 23 jongeren tussen 12 en 14 jaar van VMBO-TL/Havoniveau, 17 meisjes en zes jongens. Alle jongeren volgden catechese. De survey werd na afname besproken, waarna de vraagstelling bij twee items werd aangepast, zodat aan de beoogde bedoeling van het item werd voldaan. De berekende Cohen's kappa liet een hoge mate van interbeoordelaarsbetrouwbaarheid zien ($K=,93$). De antwoordopties in de Likertschaal bleken consistent met het beeld dat de jongeren bij de opties hebben.

Betrouwbaarheidsanalyse en factoranalyse om de schalen vast te stellen.

Het construct pedagogisch-didactisch handelen is volgens Allen en Bennett (2010) betrouwbaar gemeten (Cronbach's- $\alpha=,930$). Zie tabel 1 voor de Cronbach's- α voor de afzonderlijke schalen.

Tabel 1

Betrouwbaarheidsanalyse van de schalen in de survey

Schaal	Cronbach's- α
Inrichting van catechisatiebijeenkomst	,373
Veiligheid en stimulerend gedrag	,763
Lesstofoverdracht en instructie	,629
Rekening houden met verschillen	,823
Zingeving	,925

Omdat de schalen 'inrichting van catechisatiebijeenkomst' en 'lesstofoverdracht en instructie' onvoldoende interne betrouwbaarheid lieten zien, is een factoranalyse uitgevoerd met varimax rotatie.

De items 11, 13, 14 en 33 correleerden nauwelijks met andere items ($r<,3$). Bij item 11 was onduidelijk wat onder 'orde' werd verstaan. De items 13, 14 en 33 hadden geen betrekking op de catecheet, maar op de context van catechese. Deze vier items werden in de verdere analyse niet meegenomen.

De Kaiser-Meyer-Olkin-test gaf aan dat een factoranalyse onderscheiden componenten oplevert, $KMO=,938$. Bartlett's toets op sfericiteit ($\chi^2(378)=3338,1, p<,001$) liet zien dat de correlaties tussen de items voldoende was voor een factoranalyse (Field, 2011).

Vier componenten met een eigenwaarde hoger dan het Kaiser-criterium van 1 verklaren gezamenlijk 57,6% van de variantie. Zie bijlage D voor de componentenmatrix.

De vierde component heeft een Cronbach's- $\alpha=,520$. Op grond van de vraagstelling werden de items uit deze component in andere componenten ondergebracht. Item 12 gaat over zinvol bezig zijn en kwam bij component 1: 'zingeving'. De items 32 en 34 gaan over het begeleiden en sturen van leren en kwamen in component 3: 'adaptief lesgeven'. Component 2 bestaat uit items die betrekking hebben op een 'veilige leeromgeving'. In tabel 3 zijn de ontstane schalen weergegeven. De Cronbach's- α geeft aan dat de constructen betrouwbaar zijn weergegeven (Field, 2011).

Tabel 3

Indeling van items per schaal met de berekende Cronbach's- α

Component	Schaal	Item	Cronbach's- α
1	Zingeving	12, 46, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 510	,925
2	Veilige leeromgeving	21, 22, 23, 24, 25, 41, 43, 44	,857
3	Adaptief lesgeven	15, 31, 32, 34, 35, 36, 42, 45	,724

Interview. De coderingen zijn van tevoren opgesteld en corresponderen met de survey. De coderingen werden door twee onafhankelijke personen beoordeeld op consistentie met de survey en consistent bevonden.

De eerste drie interviews werden gecodeerd door twee onafhankelijke personen. De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid bleek voor het eerste interview 85% en voor het tweede interview 82%. Ter verbetering werden verduidelijkende voorbeelden bij de coderingen beschreven. De derde interbeoordelaarsbetrouwbaarheid bleek vervolgens 90%.

Data-analyse

Survey. Per item werd het gemiddelde en de standaarddeviatie bepaald. Van de afzonderlijke scores binnen elke schaal werd de frequentie vastgesteld. Deze gegevens leiden tot uitspraken met betrekking tot de stand van zaken zoals catechisanten die ervaren (deelvraag 2) en welke behoefte tot verandering ze hebben voor de items (deelvraag 4).

Interview. Op grond van de coderingen en uitspraken die gedaan zijn door de catecheten werd vastgesteld wat de stand van zaken is voor de drie schalen volgens de catecheten. Dat geeft antwoord op deelvraag 1. In de interviews werd rechtstreeks gevraagd naar de behoefte tot verandering en scholing, wat antwoord geeft op deelvraag 3.

Combineren van gegevens. Omdat de coderingen voor de interviews zijn afgeleid van de vragen van de survey werd het mogelijk de ervaringen van catecheten en catechisanten te vergelijken. Omdat de gegevens uit verschillende bronnen van zowel catechisanten als catecheten zijn gecombineerd, ontstond een genuanceerder beeld van de stand van zaken rondom het pedagogisch-didactisch handelen van de catecheet en de behoefte tot verandering.

Resultaten

Eerst is de huidige stand van zaken rondom het pedagogisch-didactisch handelen vastgesteld. Aansluitend is de behoefte tot verandering en professionalisering bepaald. De deelvragen zijn voor de drie schalen apart onderzocht.

De huidige stand van zaken volgens catechisant en catecheet

In tabel 4 is de gemiddelde score voor de items weergegeven. De interviews zijn geanalyseerd en de frequenties van de coderingen zijn weergegeven in tabel 5. Tabel 4 en tabel 5 zijn gebruikt om de stand van zaken voor het pedagogisch-didactisch handelen vast te stellen.

Tabel 4

Gemiddelde en standaarddeviatie voor elk item

Item	Itemomschrijving	Schaal ^a	<i>M</i>	<i>SD</i>
57	De catecheet laat zien dat alle dingen bestuurd worden door God.	1	4,42	,899
59	De catecheet leeft als een Christen, zoals ik dat ook zou willen doen.	1	4,28	1,089
12	De catecheet laat weinig tijd verloren gaan. Je bent tijdens catechisatie echt met catechisatie bezig.	1	4,23	1,092
51	De catecheet helpt mij inzien wat het belangrijkste is in mijn leven.	1	4,16	1,005
58	De catecheet brengt je het besef bij dat je als Christen in deze maatschappij mag staan.	1	4,01	1,096
52	De catecheet geeft zo catechisatie, dat je beseft dat het heel belangrijk is.	1	3,82	1,197
46	De catecheet zorgt ervoor dat je nadenkt.	1	3,78	1,215
510	De catecheet kan je laten verlangen naar God.	1	3,77	1,218
55	De catecheet weet dat wat in de Bijbel staat actueel te maken.	1	3,69	1,230
56	De catecheet geeft zo catechisatie dat je er ook echt iets aan hebt.	1	3,64	1,277
54	De catecheet helpt mij door de catechisatie het doel van mijn leven helder te krijgen.	1	3,51	1,281
53	De catecheet geeft mijn leven betekenis door voorbeelden die ik herken.	1	3,24	1,283
25	De catecheet weet waar hij over spreekt.	2	4,79	,504
22	De catecheet zorgt voor respect voor elkaar.	2	4,63	,817
24	De catecheet toont respect voor jongeren in taalgebruik en gedrag.	2	4,47	,967
21	De catecheet zorgt dat je je op je gemak voelt bij catechisatie.	2	4,36	,891
43	De catecheet kan omgaan met onverwachte situaties.	2	4,07	1,141
41	De catecheet houdt rekening met verschillen tussen catechisanten.	2	3,88	1,237
44	De catecheet begrijpt de cultuur van de jongeren.	2	3,80	1,162
23	De catecheet zorgt ervoor dat het zelfvertrouwen van de catechisanten groeit.	2	3,46	1,288
31	De catecheet legt duidelijk uit.	3	4,24	,985
35	De catecheet betreft iedereen bij de les.	3	4,03	1,113
45	De catecheet laat zien dat je het geleerde kunt gebruiken in je dagelijkse leven.	3	3,50	1,221
36	De catecheet controleert of iedereen de lesstof begrepen heeft.	3	3,40	1,376
32	De catecheet vertelt aan het begin van iedere catechisatie wat hij die avond wil doen.	3	3,28	1,344
15	De catecheet zorgt voor afwisseling tijdens de catechisatie.	3	2,78	1,312
34	De catecheet leert de catechisanten hoe ze moeten leren.	3	2,65	1,429
42	De catecheet gebruikt tijdens catechisatie verschillende manieren van werken.	3	2,27	1,339

Noot. *n*=214^a1=zingeving, 2=veilige leeromgeving, 3=adaptief lesgeven

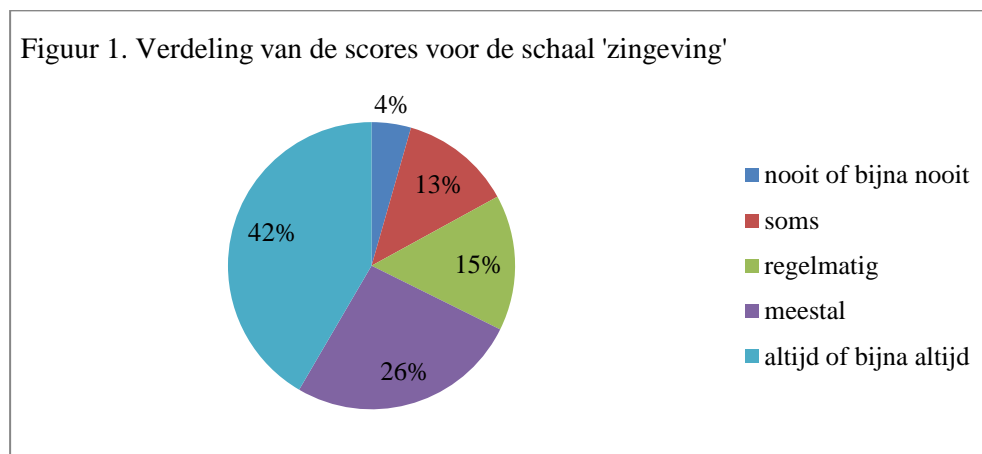
Tabel 5

Frequentietabel voor coderingen uit interviews

Item	Codering	Code-omschrijving	<i>f</i>	% ^a
51, 52	z-waardevol	De catecheet merkt op dat catechese van essentieel belang is, zowel in als na dit leven	53	21
53, 54	z-doel	De catecheet maakt een opmerking die betrekking heeft op het doel van het leven	49	19
46	z-nadenk	De catecheet maakt een opmerking over het laten nadenken	38	15
55, 56	z-werkt	De catecheet maakt een opmerking die het praktische nut van catechese aangeven	36	14
12	z-tijd	De catecheet maakt een opmerking over effectieve tijdsinvulling	33	13
57, 58	z-zelfwaarde	De catecheet maakt een opmerking m.b.t. het staan in deze maatschappij als christen	25	10
59, 510	z-beslissen	De catecheet maakt een opmerking m.b.t. voorbeeldfunctie, kiezen voor of verlangen naar God	18	7
44	vl-cultuur	De catecheet maakt een opmerking over de cultuur van de jongeren	79	23
21	vl-gemak	De catecheet maakt een opmerking die betrekking heeft op het op-je-gemak-voelen	64	18
24	vl-respectCL	De catecheet maakt een opmerking over respectvol taalgebruik en gedrag vanuit de catecheet	59	17
23	vl-zelfvertr	De catecheet maakt een opmerking die betrekking heeft op het ondersteunen van het zelfvertrouwen	53	15
25	vl-kennis	De catecheet maakt een opmerking die betrekking heeft op parate kennis	48	14
41	vl-verschil	De catecheet maakt een opmerking die betrekking heeft op verschillen in de groep	24	7
22	vl-respectLL	De catecheet maakt een opmerking m.b.t. het respect vol omgaan tussen catechisanten onderling	24	7
43	vl-flexibel	De catecheet maakt een opmerking die betrekking heeft op het flexibel aanpassen van de catechisatie	5	1
35	al-betrekken	De catecheet maakt een opmerking m.b.t. het betrekken van catechisanten bij de les	132	29
15	al-afwisseling	De catecheet maakt een opmerking waaruit blijkt dat er afwisseling is tijdens de catechese	76	17
42	al-werkvorm	De catecheet maakt een opmerking m.b.t. verschillende manieren van werken	68	15
31	al-uitleg	De catecheet maakt een opmerking m.b.t. het duidelijk uitleggen	49	11
36	al-controle	De catecheet maakt een opmerking m.b.t. het controleren van de lesstof	37	8
34	al-lerenleren	De catecheet maakt een opmerking m.b.t. het aanleren van studievaardigheden	33	7
32	al-doelen	De catecheet maakt een opmerking m.b.t. het deelgenoot maken van de doelen van de avond	32	7
45	al-dagnut	De catecheet maakt een opmerking m.b.t. de dagelijkse toepasbaarheid van het geleerde	29	6

^a de percentages zijn berekend per schaal.

Zingeving. Figuur 1 geeft voor de schaal zingeving ($M=3,88$, $SD=,348$, $n=214$) de verdeling van de scores weer.

Uit Figuur 1 blijkt dat de respondenten positief zijn over de mate van zingeving door catechese (*Altijd of bijna altijd* en *meestal* scoren gezamenlijk 68%). Hoewel de scores voor *soms* en *regelmatig* (28%) aangeven dat ruim een kwart van de respondenten minder zingeving ervaart, geeft de lage score voor *nooit of bijna nooit* (4%) aan dat zingeving altijd wel aanwezig is.

De lagere scores komen voor bij items die betrekking hebben op de actualiteit (item 53: $M=3,24$, item 55: $M=3,69$ en item 56: $M=3,64$). Catechisanten bleken minder tevreden over de verbinding tussen actualiteit en geloof. Er is behoefte aan herkenbare voorbeelden (item 53). Uit de interviews bleek dat catecheten moeite hebben met voorbeelden zoeken. Een catecheet zei: “Je vraagt je dan af hoe je iets met een voorbeeld duidelijk kunt maken”. Een derde van de catecheten maakte opmerkingen rondom deze items. De behoefte aan herkenbare voorbeelden maakt dat het leven van de catecheet als voorbeeld positief wordt gewaardeerd (item 59: $M=4,28$). De catecheten bleken bescheidener: “Er zijn genoeg zwarte bladzijden die de jongeren niet kennen”.

De catecheet laat met ruim de helft van de gecodeerde opmerkingen zien dat hij veel aandacht besteedt aan het waardevol en nuttig maken van catechese (item 51 t/m 56). Ook de zin van een christelijke levenswandel werd door de catechisanten als positief herkend (item 57: $M=4,42$, item 58: $M=4,01$ en item 59: $M=4,28$).

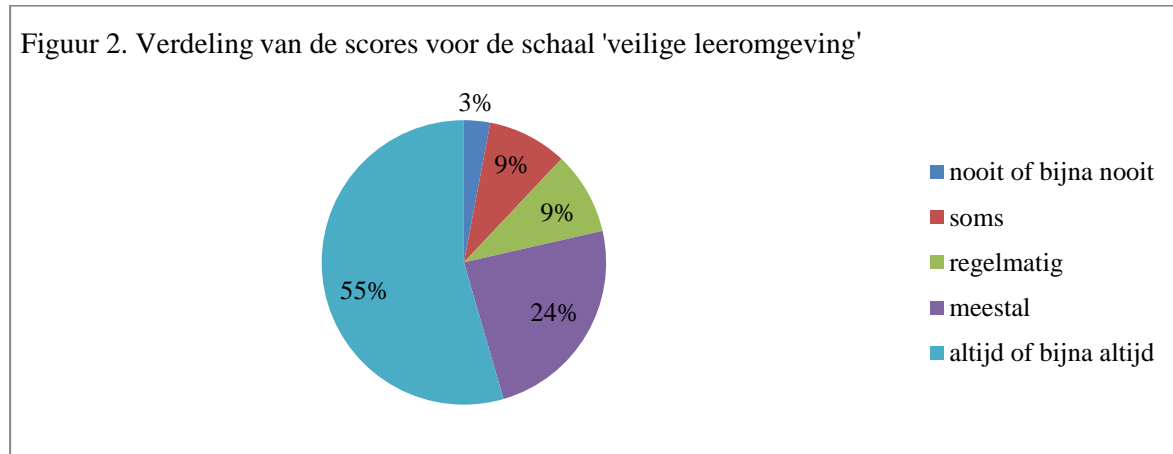
Het concreet maken van het christelijk geloof om beslissingen te nemen in het leven werd door de catecheten weinig benoemd (7% voor item 59 en 510). De jongeren stelden dat catechese onvoldoende relevant wordt gemaakt voor hun dagelijks leven.

33% van de opmerkingen van catecheten ging over zinvolle tijdsinvulling. Ruim de helft vindt catechese te kort: “Drie kwartier is zo voorbij”. Jongeren vinden de tijdsinvulling bij catechese efficiënt en zinvol (item 12, $M=4,23$).

Samenvattend laat dit zien dat ongeveer twee derde van de jongeren positief is over zingeving tijdens catechese. Verbeterpunten zijn het actueel maken van de leerstof en het werken met herkenbare voorbeelden. De catecheten doen daar hun best voor, maar vinden het moeilijk. Tijdgebrek wordt

daarvoor regelmatig als oorzaak genoemd. Zingeving wordt overigens door zes catecheten belangrijker geacht dan adaptief lesgeven of een veilige leeromgeving.

Veilige leeromgeving. Figuur 2 geeft voor de schaal 'veilige leeromgeving' ($M=4,18$, $SD=,456$, $n=214$) de verdeling van de scores weer.

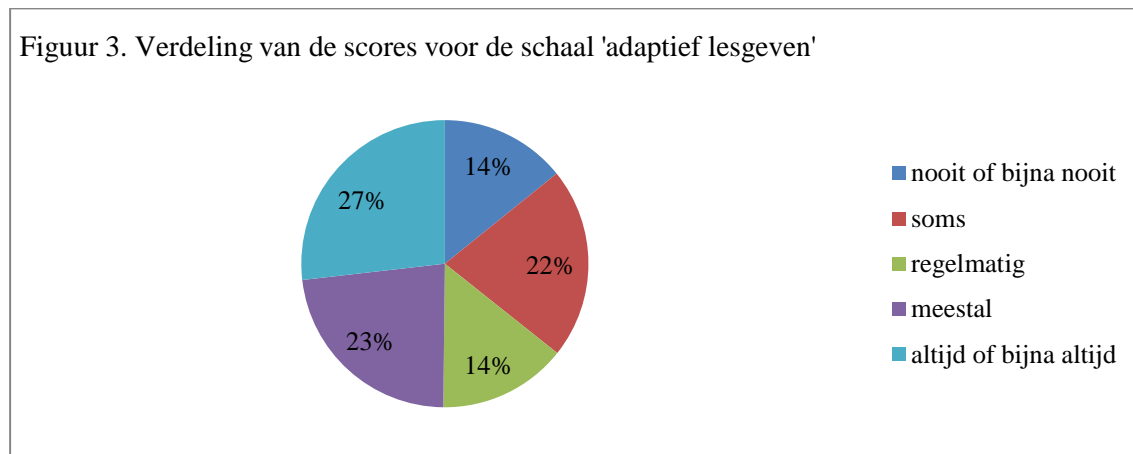
79% van de catechisanten ervaart tijdens catechese een veilige leeromgeving (de scores *meestal* en *altijd of bijna altijd*). De lagere score voor item 44 ($M=3,80$) laat zien dat de catecheet moeite heeft met het inleven in de jongerencultuur. De catecheten lieten dat ook merken: 23% van de coderingen ging over het inleven in de jongerencultuur. Ruim drie kwart van de catecheten had daar moeite mee: "Je zou willen weten wat ze drijft. Je weet dat gewoon niet". De manier waarop catecheten zelfvertrouwen stimuleren scoort nog lager (item 23: $M=3,46$). Voor zes catecheten bleek dit geen punt van aandacht. Drie catecheten legden een ander accent: "Wat ik probeer is ze Godsvertrouwen mee te geven. Te veel zelfvertrouwen maakt mensen stomvervelend". Ze vinden dat een jongere zich beter afhankelijk kan weten van God, dan dat ze kunnen vertrouwen op eigen kunnen. Dat betekent dat er een fundamentele doordenking nodig is over deze doelstelling van catechese.

Items die spreken over respectvolle wederzijdse omgang (items 22: $M=4,63$ en item 24: $M=4,47$) en de kennis die de catecheet heeft (item 25: $M=4,79$) scoren positief. Catecheten beaamden dat, hoewel minder uitgesproken dan de jongeren. 24% van de toegekende coderingen ging over betrokkenheid op elkaar. Catecheten wensten geen nadere scholing in het kennisdomein: "Inhoudelijk weet ik het wel".

Catechisanten voelen zich op hun gemak (item 21: $M=4,36$). Er wordt een ongedwongen sfeer ervaren waarin ruimte en respect is voor elkaars mening en kritiek geuit mag worden. Dat herkenden alle catecheten: "Je moet je op je gemak voelen om elke vraag te kunnen stellen die je wilt". Deze schaal werd door vier catecheten als de belangrijkste gezien.

Samenvattend heeft de catecheet veel kennis, aandacht voor de jongeren, gaat hij respectvol met jongeren om en doet zijn best om aan te sluiten bij de jongerencultuur. Het laatste punt is volgens catechisanten en catecheten voor verbetering vatbaar. Tijdens catechese voelen de jongeren zich over het algemeen ongedwongen en op hun gemak. Het begrip zelfvertrouwen behoeft zeker een doordenking.

Adaptief lesgeven. Figuur 3 geeft voor de schaal 'adaptief lesgeven' ($M=3,27$, $SD=,677$, $n=214$) de verdeling van de scores weer.

De ongeveer overeenkomende percentages in figuur 3 geven aan dat elke score ongeveer even vaak gekozen is door de catechisanten. Er wordt blijkbaar divers gedacht over het adaptief handelen van de catecheet. De items over afwisseling (item 15: $M=2,78$) en verschillende werkvormen (item 42: $M=2,27$) scoren laag. Dat betekent dat de catecheet weinig aandacht besteedt aan de verschillen tussen de jongeren in de groep. Uit de interviews bleken deze items wel de aandacht te hebben (samen 32%), maar bijna alle catecheten lieten merken dat differentiatie een onontgonnen gebied is. Een catecheet zei: “De mogelijkheden voor differentiatie zijn voor mij beperkt. Ik doe wel wat met klassikale werkvormen, maar daar blijft het ook bij”. Catechisanten ervaren een onvoldoende gebruik van werkvormen. Ook catecheten noemden dat als een belemmering voor catechese omdat ze er te weinig kennen. Een catecheet stelde dat hij “niet bepaald grossiert in werkvormen”.

Items over leerstof en leerstofoverdracht scoren hoog. De catecheet kan goed uitleggen (item 31: $M=4,24$), is alert op aandachtvermindering (item 35: $M=4,03$) en weet de leerstof te koppelen aan de zondagse preek (item 45: $M=3,50$). Kennisoverdracht scoort positiever dan adaptiviteit. De uitspraak “We zijn toch vooral cognitief bezig” laat zien dat kennis centraal staat. Dat was bij vier catecheten het geval. Uit de interviews bleek dat de catecheten de jongeren bewust moeten betrekken bij de catechese (item 35: 29%). Vooral het betrekken van VMBO-jongeren werden als lastig ervaren: “Die VMBO-ers: hoe betrek je die erbij? Daar heb ik wel zorgen over”. Onderwijskundige aspecten zoals het controleren van werk, stellen van doelen en leren leren kwamen zelden aan bod. Catecheten vinden dat het terrein van de school. Eén catecheet zei: “Leren doen ze maar op school”. Ruim de helft van de catecheten gaf aan er geen aandacht voor te hebben. Adaptief lesgeven werd door alle catecheten als de minst belangrijke schaal gezien.

Samenvattend blijkt over adaptief lesgeven divers te worden gedacht. De helft ervaart onvoldoende adaptiviteit tijdens catechese. Catecheten doen hun best de jongeren te betrekken bij de catechese. Zowel de catecheten als de catechisanten ervaren een tekort aan didactische kennis op het gebied van werkvormen en differentiatie. Er is nauwelijks aandacht voor onderwijskundige aspecten van de catechese zoals leren leren en stellen van doelen.

De behoefte aan verandering en professionalisering

De scores van de subitems in de survey onder de catechisanten werden vergeleken met gegevens uit de interviews. Daarvoor is in tabel 6 voor elk item aangegeven wat de percentages zijn van de scores uit de survey onder catechisanten.

Tabel 6

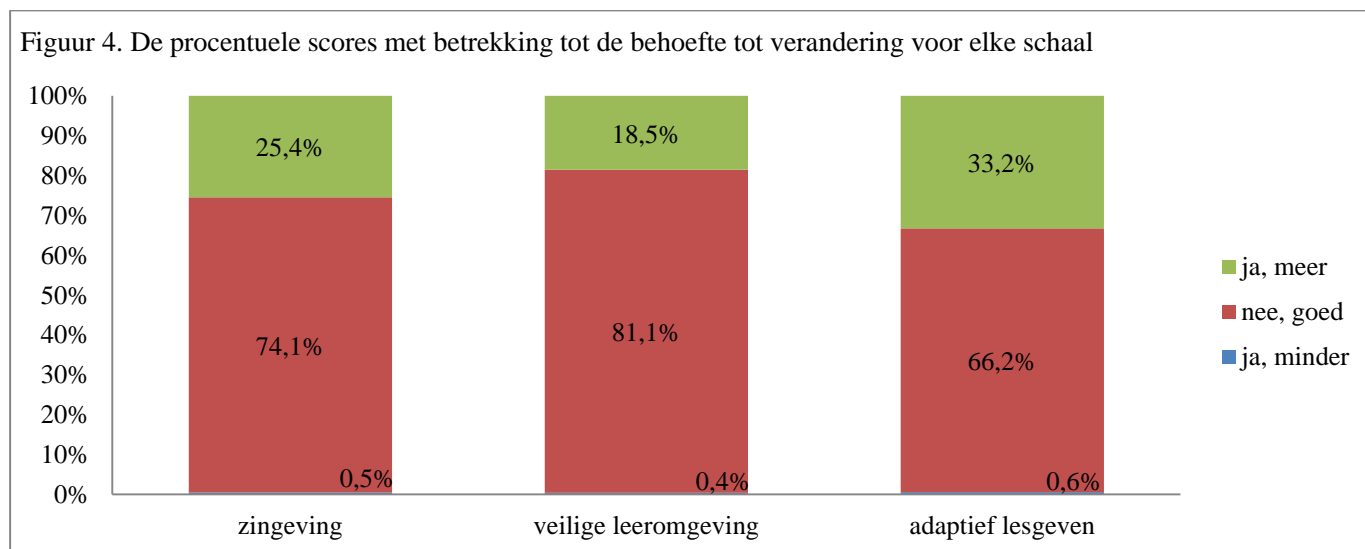
Scorepercentages voor de behoefte tot verandering van de catechisanten voor elke item

Item	Itemomschrijving	Schaal ^a	%		
			Ja. minder	Nee. goed	Ja. meer
56	De catecheet geeft zo catechisatie dat je er ook echt iets aan hebt.	1	0	58	42
53	De catecheet geeft mijn leven betekenis door voorbeelden die ik herken.	1	0	63	37
55	De catecheet weet dat wat in de Bijbel staat actueel te maken.	1	0	63	37
54	De catecheet helpt mij door de catechisatie het doel van mijn leven helder te krijgen.	1	0	65	35
46	De catecheet zorgt ervoor dat je nadenkt.	1	0	70	30
52	De catecheet geeft zo catechisatie, dat je beseft dat het heel belangrijk is.	1	0	71	29
510	De catecheet kan je laten verlangen naar God.	1	0	72	28
51	De catecheet helpt mij inzien wat het belangrijkste is in mijn leven.	1	0	81	19
58	De catecheet brengt je het besef bij dat je als Christen in deze maatschappij mag staan	1	0	81	19
12	De catecheet laat weinig tijd verloren gaan. Je bent tijdens catechisatie echt met catechisatie bezig.	1	3	82	15
59	De catecheet leeft als een Christen, zoals ik dat ook zou willen doen.	1	2	88	10
57	De catecheet laat zien dat alle dingen bestuurd worden door God.	1	0	93	7
23	De catecheet zorgt ervoor dat het zelfvertrouwen van de catechisanten groeit.	2	0	67	33
44	De catecheet begrijpt de cultuur van de jongeren.	2	0	69	31
41	De catecheet houdt rekening met verschillen tussen catechisanten.	2	0	72	28
43	De catecheet kan omgaan met onverwachte situaties.	2	0	82	18
21	De catecheet zorgt dat je je op je gemak voelt bij catechisatie.	2	0	86	14
24	De catecheet toont respect voor jongeren in taalgebruik en gedrag.	2	1	86	13
22	De catecheet zorgt voor respect voor elkaar.	2	0	91	9
25	De catecheet weet waar hij over spreekt.	2	1	95	4
42	De catecheet gebruikt tijdens catechisatie verschillende manieren van werken.	3	0	53	47
15	De catecheet zorgt voor afwisseling tijdens de catechisatie.	3	0	56	44
34	De catecheet leert de catechisanten hoe ze moeten leren.	3	1	69	30
35	De catecheet betreft iedereen bij de les.	3	0	70	30
36	De catecheet controleert of iedereen de lesstof begrepen heeft.	3	0	71	29
31	De catecheet legt duidelijk uit.	3	1	75	24
32	De catecheet vertelt aan het begin van iedere catechisatie wat hij die avond wil doen.	3	1	78	21
45	De catecheet laat zien dat je het geleerde kunt gebruiken in je dagelijkse leven.	3	0	57	43

Noot. n=214

^a 1=zingeving, 2=veilige leeromgeving, 3=adaptief lesgeven

In figuur 4 zijn de procentuele scores per schaal weergegeven ($n=214$). De behoefte aan vermindering blijkt verwaarloosbaar klein.

Zingeving. Uit de interviews bleek dat op één na alle catecheten aangaven dat er een behoefte aan verandering bestaat. Vier catecheten wilden dat jongeren thema's aandragen: "Het zou prettig zijn om van de jongeren te horen wat concreet de thema's zijn waar ze tegenaan lopen". Twee catecheten gaven aan meer actuele onderwerpen te willen gaan bespreken om zo dichterbij de leefwereld van de jongeren te staan. Alle catecheten "ervaren een kloof bij het aansluiten bij hun belevingswereld". Eén catecheet wil dichterbij de catechisanten gaan staan door minder moeilijke woorden te gebruiken.

25,4% van de catechisanten wil een verbetering voor zingeving door een zodanig inrichting dat ze er ook echt iets aan hebben (item 56: 42%). Catechisanten willen een meer actuele catechese (item 55: 37%) en beter gebruik van voorbeelden (item 53: 37%).

Vier catecheten hadden geen professionaliseringsbehoefte voor zingeving. Vijf catecheten benoemden een professionaliseringsbehoefte in de vorm van intervisie. Bij twee catecheten gebeurt dat al: "Soms komt de kerkenraad achterin zitten en na die tijd hebben we een evaluerend gesprek. Uiterst zinvol".

Samenvattend bestaat er een brede behoefte tot professionalisering met betrekking tot wat er leeft onder de jongeren en het in staat zijn geloof actueel te maken. Catechese moet daardoor zinvoller en bruikbaar worden. Deze professionalisering wordt het liefst in de vorm van structurele intervisie verkregen. Een catecheet zei: "Scholing prima, maar dat dan niet centraal georganiseerd in een cursus of zo".

Veilige leeromgeving. Zes catecheten gaven voor wat betreft deze schaal aan meer behoefte tot professionalisering te ervaren dan voor de schaal 'zinggeving'. Dat is opmerkelijk, want 81,4% van de catechisanten zegt tevreden te zijn over de veilige leeromgeving. Zes catecheten vonden het lastig de jongeren bij de les te betrekken. Drie gaven aan geen problemen te ervaren door de kleine groep (<10 jongeren). Bijna 90% van de catechisanten geeft aan tevreden te zijn over de respectvolle

wederzijdse omgang. Bij respectloos gedrag treedt elke catecheet direct corrigerend op. Alle catecheten gaven aan dat informeel contact essentieel is voor goed contact. Op één na wilden de catecheten meer weten van de jongerencultuur. De helft van de catecheten kent behoefte aan begeleiding of professionalisering daarin. Eén catecheet gaf aan meer betrokkenheid van ouders te willen.

31% van de catechisanten heeft aangegeven dat catecheten meer mogen groeien in het begrijpen van de jongerencultuur. Groeien in zelfvertrouwen werd door 33% van de catechisanten als verbeterpunt aangegeven. Twee catecheten gaven aan dat ze niet willen werken aan zelfvertrouwen, maar aan godsvertrouwen. Andere catecheten gaan er niet bewust mee om. Voor item 44, het begrijpen van de cultuur van de jongeren, gaf 31% van de catechisanten aan dat dat beter kan. 28% van de catechisanten wil dat er meer rekening wordt gehouden met verschillen.

Op de vraag of deze verandering door scholing plaats moet vinden, reageerden vijf catecheten positief: “Het onderwerp ‘jongerencultuur’ leent zich voor een paar avonden doordenking”. Echter wel met enige tijd tussen de cursusmomenten om de opgedane kennis of ervaringen in de praktijk te kunnen brengen.

Samenvattend wordt een veilige leeromgeving door catechisanten het meest positief gewaardeerd, terwijl catecheten professionaliseringsbehoefte daarvoor ervaren. Catechisanten vinden wel dat catecheten meer aandacht voor de jongerencultuur moeten hebben. Catecheten ervaren dat zelf ook als een knelpunt en vinden professionalisering daarin belangrijker dan voor zingeving. Catecheten vinden een scholing, gericht op de jongerencultuur, op een paar zaterdagen of avonden, zinvol.

Adaptief lesgeven. Twee catecheten differentieerden op niveau, vijf catecheten “zorgen voor afwisseling”. De andere twee wisten niet wat adaptief werken is. Alle catecheten gaven aan te weinig kennis te hebben van werkvormen, ook diegenen met een onderwijsachtergrond.

Een derde van de catechisanten wil een verbetering op het gebied van adaptief lesgeven. Van de catechisanten wil bijna de helft meer variatie in de werkvormen (item 42, 47%), net zoals de catecheten. Ruim 40% van de jongeren wil niet alleen meer verschillende manieren van werken, maar ook dat het afwisselend toegepast wordt. Catecheten ervaren daarin een tijdsprobleem: “Als je eens wat anders wilt is de tijd om”. 43% van de jongeren vinden dat de catecheet te theoretisch blijft en wilden een verbetering in de toepasbaarheid van de kennis (item 45). Drie catecheten gaven dat ook aan: “Als je iets vertelt, moet je dat kunnen koppelen aan het leven van alledag en de keuzes die daarin gemaakt worden. Dat vind ik heel moeilijk”.

Deze verbetering wilden alle catecheten bereiken door een cursus op zaterdagen (vier catecheten) of avonden (vrij catecheten). De inhoud van deze cursus moet bestaan uit praktische didactiek, gecombineerd met oefeningen. Intervisie werd ook hier genoemd als een middel om in elkaars keuken te kijken.

Samenvattend bestaat bij zowel catecheet als catechisant voor deze schaal de meeste behoefte tot verandering, met name op het gebied van werkvormen en differentiatie. Om deze verandering te

bewerkstelligen verwachten de catecheten een praktisch georiënteerde cursus of training waarin werkvormen en differentiatie een grote plaats innemen.

Discussie

De huidige stand van zaken met betrekking tot het pedagogisch-didactisch handelen van de catecheten is vastgesteld voor de schalen zingeving, veilige leeromgeving en adaptief lesgeven. De hypothese dat het pedagogisch-didactisch handelen van een matig niveau zou zijn, wordt niet ondersteund. Voor elke schaal geldt dat de catechisanten over het algemeen tevreden zijn, maar ook verbeterpunten aangeven. De hypothese dat er bij catechisanten behoefte tot verbetering bestaat is bevestigd. Uit dit onderzoek blijkt dat de behoefte tot verbetering vanuit het perspectief van de catechisant en de catecheet zich richt op nagenoeg dezelfde aspecten. Het wel of niet hebben van onderwijservaring bleek geen verschil te maken in professionaliseringsbehoefte van catecheten, terwijl dat wel werd verwacht. Mogelijk dat dit verband wel gevonden zal worden als een groter aantal catecheten wordt bevraagd.

Van de in de inleiding benoemde klachten rondom catechese (Van Dieren, 2009; Kranendonk, 2011; Messemaker, 2003; Toes, 2013; Verboom, 2013; Van der Zwaag, 2002), worden het gebrek aan didactische werkvormen en de betrokkenheid van ouders bevestigd in dit onderzoek.

Dat de catechisanten de catecheet als persoon kunnen waarderen en tegelijkertijd meer didactische invulling willen zien, sluit aan bij de uitspraak van Hattie (2014), die zegt dat leren optimaal is als de leerkracht naast zijn status als sociale rolmodel ook gebruik maakt van onderwijskundige interventies. Insteken op de onderwijskundige kant van catechese kan meer rendement opleveren. De stelling in de inleiding dat de onderwijskundige kant onderbelicht is gebleven, blijkt bevestigd te worden door dit onderzoek (Toes, 2013)

Op basis van het observatie-instrument van Van der Grift (2007) is een geschikt instrument ontwikkeld voor het meten van het pedagogisch-didactisch handelen in religieus onderwijs. Met name de uitbreiding met het aspect zingeving blijkt voor catechese zinvol te zijn. Dit blijkt in overeenstemming met andere onderzoeken rondom zingeving (Baumeister, 1991; Steger & Frazier, 2005; Steger, Oishi, & Kaler, 2006).

De survey-respondenten hebben een gemiddelde leeftijd van 19 jaar. De in de inleiding geschetste klachten komen met name voor in de leeftijdscategorie rond 15 jaar. De gebruikte database bevat echter geen leeftijdskenmerken, zodat na dataverzameling vastgesteld is dat geen antwoord gegeven kan worden op de problemen binnen deze leeftijdscategorie. Daarvoor is een aanvullende studie noodzakelijk. De verwachting is dat voor 15-jarigen motivatieaspecten belangrijk zijn. Immers is iemand die (na zijn 18^e jaar) kiest voor catechese over het algemeen gemotiveerd, terwijl ongemotiveerde jongeren over het algemeen niet meer naar catechese zullen komen. Dat maar 9% van deze oudere (M=19 jaar) respondenten niet graag naar catechese gaat, wijst ook op de motivatie van deze respondenten. Een studie naar motivatie voor catechese zou een basis leggen onder deze bewering.

Vanwege dit onderzoeksdesign kwam veel informatie over de schalen naar voren. Toch bleek vergelijking tussen catecheten en catechisanten moeilijk. Catecheten bleken over een construct als adaptiviteit anders te denken dan zoals dat in de survey werd gebruikt. Als catecheten een andere invulling aan een begrip geven dan de catechisanten, is het vraag in hoeverre uitspraken van catecheten te spiegelen zijn aan de uitkomsten van de survey. Dat is geprobeerd te ondervangen door in de interviews de definities te benoemen van de constructen, maar er bleek wel degelijk verschil in invulling. Een mogelijkheid voor een volgend onderzoek zou zijn om in een soortgelijk design de constructen vooraf kenbaar te maken aan de te interviewen catecheten (Atkins & Wallis, 2012). Een tweede mogelijkheid is de survey geschikt te maken voor zowel catecheet als catechisant, wat een rechtstreekse vergelijking mogelijk maakt. Dan kunnen ook meer catecheten worden bevroegd.

De opmerking in het theoretisch kader dat geloof een gave van God is (Dingemans, 2000, De Kock et al., 2011) en dat geloof niet te leren is (Efeze 2:8, Herziene Statenvertaling) speelt mogelijk een rol in de visie op professionalisering. Op de vraag naar scholing maakte een catecheet de opmerking dat je jongeren niet kunt leren geloven. De mogelijkheid bestaat dat catecheten negatiever tegenover professionalisering staan omdat je geloof nu eenmaal niet kunt leren.

Uit de interviews bleek dat het pedagogisch-didactisch handelen van de catecheten voortvloeit uit de visie die ze op catechese te hebben. Voor catecheten of kerkgenootschappen met een nauw verwante visie op catechese (De Kock et al, 2011) en die de catechese op dezelfde manier vormgeven, zijn deze resultaten generaliseerbaar. De resultaten zijn zoals eerder opgemerkt niet generaliseerbaar voor elke leeftijdsgroep.

Samenvattend is nu bekend hoe catechisanten en catecheten het pedagogisch-didactisch handelen ervaren. Vastgesteld is dat er bij catecheet verbeterpunten zijn en op welk terrein deze liggen. Ook is vastgesteld dat de catecheten positief staan tegenover professionalisering en welke aspecten daarin een plaats zouden moeten krijgen.

Dit onderzoek draagt bij aan het toegankelijker maken van catechese voor jongeren en biedt een kader waarin nadere professionalisering van catecheten kan plaatsvinden, toegespitst op de jongeren. Tegelijk is er een meetinstrument ontwikkeld dat het pedagogisch-didactisch handelen in religieus onderwijs kan vaststellen.

Referenties

- Allen, P., & Bennett, K. (2010). *PASW Statistics by SPSS, a practical guide*. Australia, South Melbourne: Cengage Learning Australia Pty Limited.
- Allington, R.L. (Ed.). (1995). *Teaching struggling readers, Advice for helping children with reading/learning disabilities*. Albany: International Reading Association.
- Assor, A., Cohen-Malayev, M., Kaplan, A., & Friedman, D. (2005). Choosing to stay religious in a modern world: Socialization and exploration processes leading to an integrated internationalization of religion among Israeli Jewish youth. *Motivation and Religion, 14*, 105-150. doi:10.1016/S0749-7423(05)14005-9
- Atkins, L., & Wallis, S. (2012). *Qualitative Research in Education*. UK, London: SAGE Publications Ltd.
- Averesch, H. (2014). Catechese. Wat kunnen we leren van het onderwijs? *Dienst 62(2)*, 55-57.
- Baumeister, R.F. (1991). *Meaning of life*. USA, New York: Guilford Press.
- Dieren, C.A. van (2009). Catechese. *De Saambinder, 87(51)*, 8-9.
- Dingemans, G.D.J. (2000). *In de leerschool van het geloof. Methodiek en vakdidactiek voor catechese en kerkelijk vormingswerk*. Nederland, Kampen: Kok.
- Donche, V., & Petegem, P. van (2013). Styles of practice in higher education: exploring approaches to teaching and learning. In C. Evans (Ed.), *Teacher educators' conceptions of learning to teach and related teaching strategies* (pp. 75-90). New York, NY: Routledge.
- Emeke, E.A., & Oluniyi, M. (2012, November). *Students' Perception of their Teachers' Teaching Effectiveness: a needed component in Teaching for Excellence*. Gepresenteerd op de 5th international conference of education research and innovation (ICERI 2012), Spanje, Madrid, 5164-5170.
- Field, A. (2011). *Discovering Statistics using SPSS* (3th ed.). Thousand Oaks, CA, USA: SAGE Publications Ltd.
- Grift, W.J.C.M. van de (2007). Quality of teaching in four European countries: a review of the literature and application of an assessment instrument. *Educational Research, 49(2)*, 127-152. doi:10.1080/00131880701369651
- Grift, W.J.C.M. van de (2009). Reliability and validity in measuring the value added of schools. *School Effectiveness and School Improvement, 20(2)*, 269-285. doi:10.1080/09243450902883946
- Grift, W.J.C.M. van de (2010, maart). Ontwikkeling in de beroepsvaardigheden van leraren. (Oratie bij aanvaarding hoogleraarschap). Rijksuniversiteit Groningen, Nederland. Verkregen van <http://www.rug.nl/education/lerarenopleiding/onderwijs/oratie-van-de-grift.pdf>
- Grift, W.J.C.M. van de, & Lam, J.F. (1998). Het didactisch handelen in het basisonderwijs. *Tijdschrift voor Onderwijsresearch, 23(3)*, 224-241.
- Grift, W.J.C.M. van de, Wal, M. van der, & Torenbeek, M. (2011). Ontwikkeling van de pedagogisch-

- didactische vaardigheid van leraren in het basisonderwijs. *Pedagogische Studiën*, 88(6), 416-432.
- Harris, A. (1998). Effective Teaching: a review of the Literature. *School Leadership & Management*, 18(2). 169-183. doi:10.1080/13632439869628
- Hattie, J., & Yates, G.C.R. (2014). *Visible Learning and the Science of How We Learn*. USA, New York: Routledge.
- Herziene Statenvertaling. (2010). *Bijbel*. Nederland, Heerenveen: Uitgeverij Jongbloed.
- Hoekman, E. (2013, Oktober 16). Doener gedijt niet in de kerk. *Reformatorisch Dagblad*, pp. 2.
- Houtveen, A.A.M., Booij, N., Jong, R. de, & Grift, W.C.J.M. van de (1999). Adaptive instruction and pupil achievement. *School Effectiveness and School Improvement*, 10(2), 172-193. doi:10.1076/sesi.10.2.172.3508
- Houtveen, A.A.M., & Grift, W.J.C.M. van de (2007a). Effects of Metacognitive Strategy Instruction and Instruction Time on Reading Comprehension. *School Effectiveness and School Improvement*, 18(2), 173-190. doi:10.1080/09243450601058717
- Houtveen, A.A.M., & Grift, W.J.C.M. van de (2007b). Reading Instruction for Struggling Learners. *Journal of Education for Students Placed At Risk*, 12(4), 405-424. doi:10.1080/10824660701762001
- Kalkman, B. (2013). [Catechisatiemethoden]. Niet gepubliceerd intern rapport LCJ.
- Kater, M. (2014). *De driehoek als verbinding, beleidsplan 2014-2017*. Verkregen van www.lcj.nl/lcj/beleid
- Kloe, J. de (2013). *Christelijke leraren over onderwijsprofessionalisering*. (Masterthesis). Universiteit Utrecht, Utrecht.
- Kock, J. de, Verboom, W., Pals, A., Pelt, H. van, & Stijf, A.(2011). *Altijd leerling, basisboek catechese*. Nederland, Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum.
- Kranendonk, W.B. (2011, Maart 12). Kerk dreigt groep jongeren te vergeten. *Reformatorisch Dagblad*, pp. 14.
- Kyriakides, L., Creemers, B.P.M., & Antoniou, P. (2009). Teacher behaviour and student outcomes: suggestions for research on teacher training and professional development. *Teaching and Teacher Education*, 25(1), 12-23. doi:10.1016/j.tate.2008.06.001
- Malda, W., & Pullen, H. (2013). [Vragenlijst onderzoek catechese]. Niet gepubliceerde vragenlijst. Nederland: Praktijkcentrum voor onderzoek en dienstverlening in de kerken.
- Messemaker, M. (2003). Bezinning in Kamerik. *De Waarheidsvriend*, 9, 8-9.
- Osmer, R.R., & Schweitzer, F. (2003). Congregational Education and the Challenge of Cross-Disiplinary Thinking. In R.R. Osmer & F. Schweitzer (Eds.), *Religious Education between Modernisation and Globalization* (pp. 231-252). UK, Cambridge: William B. Eerdmans Publishing Company.
- Purkey, S.L., & Smith, M.S. (1983). Effective schools: A review. *Elementary School Journal*

- 4, 427-452. Verkregen van http://cna.org/sites/default/files/1001168_0.pdf
- Seligman, M.E.P. (2002). *Authentic happiness*. USA, New York: Free Press.
- Slavin, R.E. (1996). *Education for All: Contexts of Learning*. Nederland, Lisse: Swets & Zeitlinger B.V.
- Steger, M.F., & Frazier, P. (2005). Meaning in Life: One link in the chain from religion to well-being. *Journal of Counseling Psychology*, 52(4), 574-582. doi:10.1037/0022-0167.52.4.574
- Steger, M.F., Oishi, S., & Kaler, M. (2006) The Meaning of Life Questionnaire: Assessing the Presence of and Search for Meaning in Life. *Journal of Counseling Psychology*, 53(1), 80-93. doi:10.1037/0022-0167.53.1.80
- Tashakkori, A., & Teddlie, C. (Eds.). (2010). *SAGE handbook of mixed methods in social and behavioural research* (2nd ed.). USA, Thousand Oaks, CA: Sage Publications Ltd.
- Teddlie, C., Virgilio, I., & Oescher, J. (1990). Development and Validation of the Virgilio Teacher Behavior Instrument. *Educational and Psychological Measurement*, 50(2), 421-430. doi:10.1177/0013164490502021
- Toes, R. (2013, Augustus 28). Stop met behagen van catechisanten. *Reformatorsch Dagblad*, pp. 6.
- Toor, F. van (2011). Verslag Vergadering Classis Rijssen 23 september 2011 Noorderkerk Rijssen. *De Saambinder*, 89(45). 12.
- Vugt, J.R. van (2012). *De catechese gewogen*. (Bachelors thesis). Nederland, Amsterdam: Faculteit der Godgeleerdheid Vrije Universiteit
- Verduijn, M., & Vries, M. de (2009). *Om het hart van de jongeren*. Nederland, Dordrecht: uitgave LCJ.
- Verboom, W. (1989). *Leren kennen, een visie op catechese vanuit het verbond*. Nederland, Kampen: Kok.
- Verboom, W. (2013, September 9). Ga weer blijmoedig aan de slag met de catechese. *Reformatorsch Dagblad*, pp. 6.
- Visser, E., Westerink, Kock, J. de, Barnard, M., & Bakker, C. (2012). Developing a framework for research on religious identity development of highly committed adolescents. *Religious Education*, 107(2), 108-121. doi:10.1080/00344087.2012.660413
- Zerfass, R. (1974). Praktische Theologie als Handlungswissenschaft. In F. Klostermann & R. Zerfass (Eds.), *Praktische Theologie Heute*. (pp. 164-178). Duitsland, München: Kohlhammer Verlag.
- Zwaag, K. van der (2002, September 26). Op zoek naar catechisanten. *Reformatorsch Dagblad*, pp. 17.

Bijlagen

Bijlage A. Complete survey zoals die online is afgenomen onder de catechisanten.

DEMOGRAFISCHE VRAGEN.

- 1) Hoe oud ben je? jaar
- 2) Ben je jongen/meisje (doorstrepen wat niet van toepassing is)
- 3) Wat doe je gewoonlijk overdag?
 - Ik zit op de basisschool
 - Ik zit op Cluster 4 of PRO
 - Ik zit op VMBO
 - Ik zit op HAVO
 - Ik zit op VWO
 - Ik studeer aan een MBO
 - Ik studeer aan een HBO
 - Ik studeer aan een Universiteit
 - Ik heb betaald werk
 - Anders:
- 4) Hoeveel jaar zit je al op catechisatie? jaar
- 5) Welke catechisatie volg je? (meer antwoorden mogelijk)

Er zijn verschillende vormen van catechisatie. Jongerencatechisatie is de 'gewone' catechisatie in leeftijdsgroepen.
 Belijdeniscatechisatie: als je belijdenis van het geloof wilt afleggen. Huwelijks catechisatie: als je catechisatie volg speciaal omdat je gaat trouwen Lidmatencatechisatie: als je al belijdenis gedaan hebt en nog catechisatie volgt

 - Jongerencatechisatie
 - Huwelijks catechisatie
 - Belijdeniscatechisatie
 - Lidmatencatechisatie
 - Anders:
- 6) Waarom ga je naar catechisatie?
 - Ik ga omdat ik meer van God, Bijbel en geloof wil leren
 - Ik ga omdat ik moet van mijn ouders, anders ging ik niet
 - Ik ga omdat ik bekeerd wil worden
 - Ik ga om mijn vrienden te ontmoeten
 - Ik ga omdat iedereen in mijn omgeving gaat
 - Ik ga omdat het zo gezellig is
 - Anders:.....
- 7) Van wie krijg je catechisatie?
 - Dominee
 - Ouderling
 - Diaken
 - Anders:
- 8) Mijn catechisatiegroep bestaat ongeveer uit:
 - Minder dan 5 jongeren
 - 5 tot 10 jongeren
 - 11 tot 15 jongeren

- 15 tot 20 jongeren
- Meer dan 20 jongeren

- 9) Hoe vaak ben je afwezig geweest op een catechisatiebijeenkomst terwijl je er eigenlijk wel kon zijn?
- Nooit of bijna nooit aanwezig geweest
 - Regelmatig niet aanwezig geweest
 - Ongeveer de helft van de keren aanwezig geweest
 - Bijna altijd aanwezig geweest
 - Altijd aanwezig geweest

- 10) Wat is je gevoel als je aan catechisatie denkt?

Geef aan hoe je over het algemeen over catechisatie denkt. Dus niet of je het noodzakelijk vindt of niet. Het gaat om je gevoel. Verlang je naar catechisatie? Of denk je 'bah, weer een avond weg'?

- Positief
- Meestal positief
- Niet positief of negatief
- Meestal negatief
- Negatief

INRICHTING VAN DE CATECHISATIEBIJEENKOMST.

- 11) De catecheet zorgt voor orde tijdens de catechisatie.

Denk bij orde tijdens catechisatie aan dingen als een ordelijke en rustige binnenkomst en vertrek. Of het optreden tegen ordeverstoringen. Ook zijn er afgesproken regels die ook gehouden worden. Je wordt van het begin tot het eind betrokken bij catechisatie

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

- 12) De catecheet laat weinig tijd verloren gaan. Je bent tijdens catechisatie echt met catechisatie bezig.

Als dat zo is zijn er weinig lege momenten tijdens catechisatie. De catechisatie begint op tijd en alles ligt van tevoren klaar. Ook wordt duidelijk aangegeven wat je moet gaan doen zodat er weinig vragen over zijn. Je bent doorlopend zinvol bezig.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

- 13) De catecheet begint pas met catechisatie als de tafels en stoelen goed staan en iedereen op een goede plek zit.

De tafels en stoelen staan zo dat de catecheet iedereen kan zien. Samenwerken is door de opstelling van de tafels makkelijk. Er is niet iemand die zomaar alleen zit.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

14) De catecheet maakt gebruik van (digitale) hulpmiddelen.

(Digitale) hulpmiddelen kunnen zijn: een schoolbord, een beamer, of het gebruiken van PowerPoint. Eventueel een digitaal schoolbord. Denk ook aan gebruik van sociale media als Facebook of mogelijk een groep-WhatsApp.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

15) De catecheet zorgt voor afwisseling tijdens de catechisatie.

Denk bij afwisseling aan andere dingen die gedaan worden. Bijvoorbeeld: na een korte opening krijg je een uitleg, waarna er discussie volgt. Je bent niet steeds op dezelfde manier bezig. Er zit afwisseling in.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

VEILIGHEID EN STIMULEREND GEDRAG

21) De catecheet zorgt dat je je op je gemak voelt bij catechisatie.

Als je je op je gemak voelt is er een ontspannen sfeer. Ook is er ruimte voor humor en grapjes. Er wordt geaccepteerd dat je fouten kunt maken. Je merkt warmte, betrokkenheid en genegenheid.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

22) De catecheet zorgt voor respect voor elkaar.

Respect voor elkaar hebben betekent dat er naar je geluisterd wordt. Je wordt door de groep niet in de rede gevallen en iedereen mag uitpraten. Er wordt opgetreden als er om iemand gelachen wordt. Er wordt rekening wordt gehouden met verschillende gaven en talenten.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

23) De catecheet zorgt ervoor dat het zelfvertrouwen van de catechisanten groeit.

Je krijgt bijvoorbeeld complimenten als iets goed is. Ook wordt er een positieve verwachting uitgesproken (bijvoorbeeld: 'ik weet dat je dit goed kunt'). Er wordt positief gereageerd op vragen en opmerkingen en je mag gewoon kritiek geven.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

24) De catecheet toont respect voor jongeren in taalgebruik en gedrag.

Dat merk je bijvoorbeeld doordat hij iedereen laat uitspreken. Hij schreeuwt niet zomaar. Hij luistert echt naar je. Ook worden er geen zogenaamde 'rolbevestigende opmerkingen' gemaakt (bijvoorbeeld: 'meisjes spelen altijd met poppen' of 'de dominee heeft altijd gelijk' of 'homofiele jongens zijn halve meisjes').

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

25) De catecheet weet waar hij over spreekt.

Dat merk je bijvoorbeeld doordat hij vaak uit zijn hoofd vertelt en weinig papier nodig heeft. Als je vragen stelt hoeft hij niet alles op te zoeken, maar krijg je direct goed antwoord. Je hebt de indruk dat de catecheet voldoende kennis van de Bijbel en de zaken daar omheen heeft.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

LESSTOFOVERDRACHT EN INSTRUCTIE

31) De catecheet legt duidelijk uit.

Bij een duidelijke uitleg hoort bijvoorbeeld dat de catecheet voordat hij begint controleert wat je al weet en welke ervaringen je hebt. Ook kun je zijn uitleg goed volgen, bijvoorbeeld omdat hij niet te lang en te moeilijk praat. Of omdat hij tussendoor samenvat wat hij gezegd heeft zodat je het beter kunt volgen.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

32) De catecheet vertelt aan het begin van iedere catechisatie wat hij die avond wil doen.

Bijvoorbeeld wordt aan het begin van iedere bijeenkomst verteld wat er van je verwacht wordt. Of de catecheet schrijft een doel op waar tijdens dat uur aan gewerkt wordt. Ook kan de catecheet controleren of je weet wat het doel voor jou betekent.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

33) De catecheet werkt tijdens catechisatie met een catechisiemethode of -boekje.

Als dat zo is wordt er tijdens catechisatie gewerkt en/of geleerd met een soort boekje. Denk bijvoorbeeld aan een leerboek, werkboek. Of er is een rooster waarop staat welke onderwerpen op welke manier aan de beurt komen. Als er hoofdzakelijk wordt gewerkt op basis van eigen vragen of de preek van afgelopen zondag, wordt er GEEN gebruik gemaakt van een methode.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

34) De catecheet leert de catechisanten hoe ze moeten leren.

De catecheet geeft je inzicht in je manier van werken. Je krijgt bijvoorbeeld niet alleen te horen OF je antwoord goed/fout is, maar ook WAAROM. Of op een antwoord dat je gegeven hebt in je eigen woorden, krijg je een

reactie waaruit je goed kunt begrijpen of het nu fout of goed was. Ook geeft de catecheet aan op welke manier je iets het beste kunt maken of leren.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

35) De catecheet betreft iedereen bij de les.

Dat kan bijvoorbeeld doordat je opdrachten krijgt die niet te moeilijk of te makkelijk zijn. Je moet er dus allemaal echt over nadenken. Je haakt dus niet af tijdens catechisatie. De vragen gaan ook echt over de dingen waar je mee bezig bent, zodat je het antwoord ook echt wilt weten. Ook krijg je eerst even tijd na een vraag voordat het antwoord moet worden gegeven. En iedereen krijgt willekeurig een beurt. Ook vraagt hij de ene persoon weer te reageren op een antwoord van een ander.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

36) De catecheet controleert of iedereen de lesstof begrepen heeft.

Het controleren of je het begrepen hebt kan door bijvoorbeeld tussendoor vragen te stellen die gaan over de lesstof. Of je mag zelf gewoon tussendoor vragen stellen of opmerkingen maken die gaan over de lesstof. Aan het eind van de catechisatie wordt gecontroleerd of iedereen de lesstof begrepen heeft.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

REKENING HOUDEN MET VERSCHILLEN

41) De catecheet houdt rekening met verschillen tussen catechisanten.

Rekening houden met verschillen blijkt uit bijvoorbeeld het tussendoor uitleggen van moeilijke begrippen zodat iedereen ze begrijpt. Ook is de lesstof voor iedereen geschikt. Het kan bijvoorbeeld ook dat diegenen die eerder klaar zijn een extra uitdaging krijgen. Diegenen die niet zo goed mee kunnen komen, krijgen extra aandacht als het nodig is zonder dat daar negatief over wordt gedaan..

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

42) De catecheet gebruikt tijdens catechisatie verschillende manieren van werken.

Bij verschillende manieren van werken wordt er regelmatig van werkvorm gewisseld. Je doet niet de hele tijd hetzelfde. Bijvoorbeeld werk je een tijdje in een groepje, dan weer luister je en even later werk je alleen of is er een discussie met de hele groep. Een andere keer moet je alleen vragen maken, weer een andere keer werk je samen met buurman of -vrouw.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

43) De catecheet kan omgaan met onverwachte situaties.

De catecheet kan direct de les veranderen als er iemand met een belangrijke vraag tussendoor komt. Of hij gaat anders catechisatie geven als iets niet gaat zoals hij dat wil (denk aan orde of samenwerken). Hij zit niet 'vast' aan zijn gewone manier van doen.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

44) De catecheet begrijpt de cultuur van de jongeren.

Als de catecheet de cultuur van de jongeren kent laat hij dat merken. Zo kan hij bijvoorbeeld gebruik maken van sociale media. Of gebruikt hij niet steeds ouderwets Nederlands in zijn taalgebruik. Je hoort bijvoorbeeld in zijn gebed dat hij heel goed weet waar jongeren mee te maken hebben en wat ze belangrijk vinden. Je merkt dat hij je echt begrijpt en daar ook zijn best voor doet.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

45) De catecheet laat zien dat je het geleerde kunt gebruiken in je dagelijkse leven.

Als de catecheet toepassing van leerstof bevordert kun je dat merken aan voorbeelden die gegeven worden of die hij van je vraagt. Ook kunnen de vragen worden gekoppeld aan de preken van zondag of aan het dagelijkse leven. De leerstof wordt voorzien van voorbeelden. Verschillende vragen of problemen kunnen ook met elkaar in verband gebracht worden.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

46) De catecheet zorgt ervoor dat je nadenkt.

De catecheet vraagt bijvoorbeeld hoe je aan je antwoord komt. En wat je zelf van een antwoord vindt. Je eigen mening is daarbij belangrijk. Ook wordt er gevraagd om voorbeelden uit je eigen leven. Er is ruimte voor discussie.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

ZINGEVING

Waarde:

51) De catecheet helpt mij inzien wat het belangrijkste is in mijn leven.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

52) De catecheet geeft zo catechisatie, dat je beseft dat het heel belangrijk is.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu

☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

Doel:

53) De catecheet geeft mijn leven betekenis door voorbeelden die ik herken.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

54) De catecheet helpt mij door de catechisatie het doel van mijn leven helder te krijgen.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

Doeltreffendheid, werkzaamheid:

55) De catecheet weet dat wat in de Bijbel staat actueel te maken.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

56) De catecheet geeft zo catechisatie dat je er ook echt iets aan hebt.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

Zelfwaardering:

57) De catecheet laat zien dat alle dingen bestuurd worden door God.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

58) De catecheet brengt je het besef bij dat je als Christen in deze maatschappij mag staan.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

Belang van beslissingen nemen en handelen:

59) De catecheet leeft als een Christen, zoals ik dat ook zou willen doen.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

510) De catecheet kan je laten verlangen naar God.

Antwoord:
☐ Nooit of bijna nooit
☐ Soms
☐ Regelmatig
☐ Meestal
☐ Altijd of bijna altijd

Vindt je dat dat moet veranderen?
☐ Ja, het moet minder dan nu
☐ Nee, het is goed zoals het nu is
☐ Ja, het moet meer of beter dan nu

Afronding

- 61) Als je ons nog iets wilt vertellen waarvan je denkt dat het van belang kan zijn voor dit onderzoek, kun je dat hier meedelen.
- 62) Als je de enquête volledig ingevuld hebt, kun je hier je (geldig) emailadres invullen. Je doet dan automatisch mee aan de verloting van een VVV-bon van €25,-. Het invullen van je emailadres is niet verplicht. Je emailadres wordt losgekoppeld van je antwoorden en alleen als je wint één keer gebruikt om je adres te vragen om de bon te kunnen verzenden. Na verloting worden alle emailadressen vernietigt.

Bijlage B. Outline zoals die gebruikt is ten behoeve van het telefonisch interview met de catecheet.

Na het noemen van de naam en de begroeting zal kort worden uitgelegd dat het een telefonische enquête betreft naar het pedagogisch-didactisch handelen van catecheten. De aanleiding daarvan wordt kort benoemd. Gevraagd wordt of de catecheet daaraan mee wil werken. De enquête duurt ongeveer 45 minuten en de gegevens worden anoniem verwerkt. Als het moment ongelegen is zal gevraagd worden of er een ander moment beter uitkomt.

De volgende vragen zullen worden gesteld:

Demografische gegevens

1. Leeftijd
2. Geslacht
3. Eventuele onderwijservaring
4. Aantal jaren catecheet
5. Ervaring met vormen van catechese

Het eigenlijke interview volgt nu. Ik wil kort uitleggen in welke context de vragen staan:

Toelichting pedagogisch-didactisch handelen. Pedagogisch-didactisch handelen is datgene wat de catecheet doet om de leerstof zo optimaal mogelijk bij de catecheet neer te leggen, waarbij hij zo goed mogelijk rekening houdt met de individuele capaciteiten en mogelijkheden van de catechisanten, met als doel dat er door iedereen zo goed mogelijk geleerd kan worden.

De volgende vragen zijn gericht op drie aandachtsgebieden binnen het pedagogisch-didactisch handelen, namelijk:

- **Zingeving:** wanneer, waarom en hoe geeft u het leven van de jongere zin?
- **Veilige leeromgeving:** in hoeverre en op welke wijze creëert u een veilige leeromgeving voor de jongere, waarin iedere met zijn eigen mogelijkheden zich veilig voelt
- **Adaptief lesgeven:** in hoeverre en op welke wijze past u uw manier van catechese geven aan om zoveel mogelijk jongeren te betrekken.

De eerste serie vragen hebben betrekking op het eerste aspect, namelijk zingeving.

(Korte toelichting). Onder zingeving wordt binnen het kader van het pedagogisch-didactisch handelen verstaan in hoeverre en op welke manier de catecheet zingeving aanbrengt in de catechese. Zingeving bij catechese wil zeggen dat door middel van catechese de catecheet het leven voor de jongere zinvol maakt of als zodanig geeft te beleven. De kernvraag is dus: waarom, wanneer en hoe geeft u het leven van de jongere zin. Is dit voor u helder?

6. Hoe denkt u over het belang van zingeving?
7. Kunt u aangeven of u aandacht geeft aan zingeving in de catechese? Zo ja, wat doet u dan bijvoorbeeld?
 - Eventueel sturen met kernwoorden uit de survey :
 - Zinvol bezig zijn tijdens catechese;
 - Inzicht geven in het belang van catechese voor nu en in toekomst;
 - Herkenbare voorbeelden;
 - Doel van het leven;
 - Actualiteit van de Bijbel;
 - Praktisch nut van catechese;
 - Gods leiding in het leven;
 - Als Christen mogen leven;
 - Voorbeeldfunctie van de catecheet;
 - Verlangen naar God;

8. Jongeren denken positief over
 - tijdsinvulling tijdens catechisatie. Herkent u dit? Of juist niet? Kunt u aangeven hoe u daarover denkt?
 - het feit dat de catecheet duidelijk maakt dat alles bestuurd wordt door God. Geeft u daar ook aandacht aan? Kunt u aangeven waarom u dat wel of niet doet en hoe u dat dan doet?
 - De navolgenswaardige manier van leven van de catecheet. Zouden ze dat ook van u zeggen? Kunt u aangeven waarom?
9. Jongeren denken minder positief over het geven van betekenis door herkenbare voorbeelden. Is dat volgens u begrijpelijk? En waarom?
10. Ervaart u knelpunten of moeilijkheden in het aanbrengen van zingeving of juist niet? Kunt u dat specificeren of daar voorbeelden van noemen?
11. Heeft u de behoefte aan een nadere scholing of sturing op het gebied van zingeving? Kunt u uitleggen waarom wel of niet? En zo ja wat u wilt bereiken?
12. Wilt u iets veranderen op het gebied van zingeving? Zo ja: hoe? En wilt u daarbij ondersteuning?

De tweede serie vragen hebben betrekking op het tweede aspect, namelijk veilige leeromgeving.

(Korte toelichting). Onder een veilige leeromgeving verstaan we een omgeving waarin de jongere zichzelf kan en mag zijn met zijn eigen behoefte en vragen. Is dat voor u helder?

13. Hoe denkt u over het belang van een veilige leeromgeving?
14. Kunt u aangeven of u bewust een veilige leeromgeving creëert in de catechese? Zo ja, wat doet u dan bijvoorbeeld?
 - Eventueel sturen met kernwoorden uit de survey
 - Op gemak voelen;
 - Respect tussen de catechisanten onderling;
 - Ondersteunen van het zelfvertrouwen;
 - Respect naar de jongeren in taal/gedrag;
 - Weten waar u over spreekt;
 - Rekening houden met verschillen tussen catechisanten;
 - Omgaan met onverwachte situaties;
 - Begrijpen van de jongerencultuur.
15. Jongeren denken positief over
 - Het feit dat ze zich op hun gemak voelen. Herkent u dit? Of juist niet? Kunt u aangeven hoe u daarover denkt?
 - Het feit dat ze in de groep respectvol met elkaar omgaan. Herkent u dit? Of juist niet? Kunt u aangeven hoe u daarover denkt?
 - De respectvolle manier van benaderen door de catecheet. Zouden ze dat ook van u zeggen? Kunt u aangeven waarom? Kunt u aangeven waarom?
16. Jongeren denken minder positief over het opbouwen van zelfvertrouwen door de catecheet. Een grote groep benoemt dat het *meestal* gebeurt. Een even grote groep benoemt dat het *soms* gebeurt. Is dat volgens u begrijpelijk? En waarom?
17. Ervaart u knelpunten of moeilijkheden in het aanbrengen van een veilige leeromgeving of juist niet? Kunt u dat specificeren of daar voorbeelden van noemen?
18. Heeft u de behoefte aan een nadere scholing of sturing op het gebied van een veilige leeromgeving? Kunt u uitleggen waarom wel of niet? En zo ja wat u wilt bereiken?
19. Wilt u iets veranderen op het gebied van een veilige leeromgeving? Zo ja: hoe? En wilt u daarbij ondersteuning?

De derde serie vragen hebben betrekking op het derde aspect, namelijk adaptief lesgeven.

(Korte toelichting). Onder adaptief lesgeven verstaan we een zodanige lessituatie dat er door gebruik te maken van diverse werkvormen, activiteiten en manieren van werken zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met behoeften en mogelijkheden van elke jongere. Is dat voor u helder?

20. Hoe denkt u over het belang van adaptief lesgeven?
21. Kunt u aangeven of u bewust omgaat met adaptiviteit in de catechese? Zo ja, wat doet u dan bijvoorbeeld?
 - Eventueel sturen met kernwoorden uit de survey
 - Afwisseling tijdens catechese;
 - Duidelijke uitleg;
 - Doelen van de avond vooraf bekend maken;
 - Leren hoe ze moeten leren;
 - Iedereen betrekken bij de les;
 - Controle of de lesstof begrepen is;
 - Verschillende manieren van werken;
 - Bruikbaarheid van het geleerde in het dagelijks leven.
22. Jongeren denken positief over
 - Het feit dat de catecheet duidelijk uitlegt. Vindt u dat u dat ook doet? Wat doet u dan bijvoorbeeld?
 - Het feit dat de catecheet iedereen bij de les betreft. Vindt u dat u dat ook doet? Wat doet u dan bijvoorbeeld?
23. Jongeren denken minder positief over
 - De afwisseling tijdens catechisatie. Herkent u dat er sprake is van weinig afwisseling? Hoeveel afwisseling heeft u in uw catechisatie?
 - Het aanleren van studievaardigheden. Geeft u daar aandacht aan? Zo ja, hoe? Zo nee, waarom niet?
24. Ervaart u knelpunten of moeilijkheden in het adaptief lesgeven of juist niet? Kunt u dat specificeren of daar voorbeelden van noemen?
25. Heeft u de behoefte aan een nadere scholing of sturing op het gebied van adaptief lesgeven? Kunt u uitleggen waarom wel of niet? En zo ja wat u wilt bereiken?
26. Wilt u iets veranderen op het gebied van adaptief lesgeven? Zo ja: hoe? En wilt u daarbij ondersteuning?

Scholingsgerichte vragen

27. Heeft u behoefte aan andere vormen van scholing die u van nut kunnen zijn bij catechese?
28. Heeft u ooit specifieke scholing ontvangen op het gebied van catechese? Zo ja, welke onderwerpen heeft u als zinvol ervaren? En welke niet?
29. Voert u regelmatig met de catechisanten een soort 'kwaliteitscontrole' uit over uw eigen functioneren?

Afsluitende vragen

30. Denkt u dat de catechisanten in staat uw catechisatie goed te beoordelen om zodoende een evenwichtig oordeel te geven over uw functioneren?
31. Wilt u verder nog iets kwijt over deze telefonische enquête dat volgens u van belang kan zijn?
32. Als er een professionaliseringstraject beschikbaar komt, zou u daaraan mee willen doen? Waarom wel of niet?
33. Heeft u behoefte om de resultaten van dit onderzoek te ontvangen?

De catecheet wordt daarna hartelijk bedankt voor deelname en veel succes en zegen gewenst bij de catechese in de kerk.

Bijlage C. Coderingsschema met voorbeelden ten behoeve van het deductief coderen van de interviews met de catecheten.

item	Code	Omschrijving
12	Z-tijd	De catecheet maakt een opmerking over effectieve tijdsinvulling. (laat beginnen, vroeger stoppen, veel lege momenten). Bv: We hebben vaak tijd tekort. Bv: Dan zitten ze gewoon niks te doen.
46	Z-nadenk	De catecheet maakt een opmerking over het laten nadenken. (denktijd, vragen hoe je aan het antwoord komt, voorbeelden uit levens jongeren). Bv: Dan wacht ik even om ze te laten nadenken. Bv: Dan vraag ik hoe ze dat voor zich zien.
51,52	Z-waardevol	De catecheet merkt op dat catechese van essentieel belang is, zowel in als na dit leven. Bv: Catechisatie leert ze wat nodig is om getroost te kunnen leven en zalig te kunnen sterven (HC zondag 1). Bv: Tijdens catechisatie komen de wezenlijke dingen van het leven aan bod.
53,54	Z-doel	De catecheet maakt een opmerking die betrekking heeft op het doel van het leven. (leven tot eer van God, etc). Bv: Het gaat uiteindelijk om de eer van God. Bv: Het doel van het leven is Christus te leren kennen.
55,56	Z-werkt	De catecheet maakt een opmerking die het praktische nut van catechese aangeven (actualiteit van Bijbel voor nu, brede toepasbaarheid, etc). Bv: De Bijbel is verrassend actueel. Bv: Zoals de problemen nu zijn, waren ze er toen ook al.
57,58	Z-zelfwaarde	De catecheet maakt een opmerking m.b.t. het staan in deze maatschappij als Christen (besturing, leiding van God, etc). Bv: Het loopt God nooit uit de hand. Bv: God weet wat je doet en hij regeert je leven.
59,510	Z-beslissen	De catecheet maakt een opmerking m.b.t. voorbeeldfunctie, kiezen voor of verlangen naar God. Bv: De Bijbel voor een onkerkelijke is het leven van een Christen. Bv: Ze letten op je, om te zien hoe je leeft.
21	VL-gemak	De catecheet maakt een opmerking die betrekking heeft op het op-je-gemak-voelen (sfeer, warmte, humor, genegenheid). Bv: Je moet je wel op je gemak voelen. Bv: Het mag ook wel gezellig zijn, hoor.
22	VL-respectLL	De catecheet maakt een opmerking m.b.t. het respect vol omgaan tussen catechisanten onderling (luisteren, uitpraten, gaven, talenten). Bv: Dat is iets wat ze goed kunnen. Bv: Ik duld niet dat mensen minachtend doen over anderen.
23	VL-zelfvertr	De catecheet maakt een opmerking die betrekking heeft op het ondersteunen van het zelfvertrouwen. (bewust complimenten, positief denken, kritiek accepteren). Bv: Dan zeg ik 'goed gedaan, joh'. Bv: Goed dat ze dat aangeven, dan kan ik het veranderen.
24	VL-respectCL	De catecheet maakt een opmerking over respectvol taalgebruik en gedrag vanuit de catecheet (luisteren, 2-woorden, schreeuwen, brutaal, etc). Bv: Je moet altijd naar ze luisteren en ze uit laten spreken. Bv: Brutaal gedrag accepteer ik echt niet.
25	VL-kennis	De catecheet maakt een opmerking die betrekking heeft op parate kennis

		(weten, direct antwoord geven, opzoeken). Bv: Dat moeten ze echt weten. Bv: Leren kunnen ze op de een of andere manier niet meer.
41	VL-verschil	De catecheet maakt een opmerking die betrekking heeft op verschillen in de groep (leertempo, aanpassen lesstof, extra aandacht/tijd). Bv: Dan geef je zo iemand wat meer tijd. Bv: Een moeilijker vraag geef ik aan een VWO-er.
43	VL-flexibel	De catecheet maakt een opmerking die betrekking heeft op het flexibel aanpassen van de catechisatie (werkvorm aanpassen, ingaan op belangrijke vraag, aangeven dat iets niet gaat zoals hij wil, etc). Bv: Als er een belangrijke vraag komt, maak ik daar ruimte voor. Bv: Dan zeg ik: 'jongens, dit wil ik echt niet'.
44	VL-cultuur	De catecheet maakt een opmerking over de cultuur van de jongeren (begrijpt die, weet het niet, probeert het te snappen, etc). Bv: Dan moet je weten wat er onder de jongeren leeft. Bv: Jongeren zijn vandaag de dag wel erg vluchtig.
15	AL-afwisseling	De catecheet maakt een opmerking waaruit blijkt dat er afwisseling is tijdens de catechese (verschillende onderdelen, afwisseling). Bv: dan doe ik regelmatig iets anders. Bv: Ik probeer ze maximaal 10 minuten met iets bezig te houden, dan weer wat anders.
31	AL-uitleg	De catecheet maakt een opmerking m.b.t. het duidelijk uitleggen (herhalen, andere woorden, extra uitleg, samenvatten). Bv: Dan zeg ik: 'even kort herhalen'. Bv: Tussendoor schrijf ik de kerngedachten even op het bord.
32	AL-doelen	De catecheet maakt een opmerking m.b.t. het deelgenoot maken van de doelen van de avond (wat gaan we doen, lijstje, planning, etc). Bv: Dan vertel ik wat we gaan doen. Bv: Dan kunnen ze thuis voorbereiden omdat ze weten wat er komt.
34	AL-lerenleren	De catecheet maakt een opmerking m.b.t. het aanleren van studievaardigheden (hoe lees je de Bijbel, commentaren, etc). Bv: dan vertel ik hou ze de Bijbel kunnen begrijpen. Bv: De concordantie komt regelmatig op tafel. Die moeten ze leren gebruiken.
35	AL-betrekken	De catecheet maakt een opmerking m.b.t. het betrekken van catechisanten bij de les. (aandacht vragen, functionele pauzes, willekeurige beurten). Bv: Dan wijs ik bewust iemand aan die afgedwaald is. Bv: Dan wacht ik even tot iedereen kijkt.
36	AL-controle	De catecheet maakt een opmerking m.b.t. het controleren van de lesstof. (tussendoor vragen, eindconclusie, quiz of toets). Bv: Jongens, even controleren wat we nog weten. Bv: Dan maken ze een korte toets die ik dan nakijk.
42	AL-werkvorm	De catecheet maakt een opmerking m.b.t. verschillende manieren van werken (werkvormen, groepjes, wisselingen). Bv: Dan mogen ze in groepjes uit elkaar. Bv: Dan gooi ik de boel wel eens door elkaar.
45	AL-dagnut	De catecheet maakt een opmerking m.b.t. de dagelijkse toepasbaarheid van het geleerde. (koppelen aan de preek of dagelijks leven, verbanden leggen tussen problemen). Bv: Dan vraag ik concreet naar de preek van zondag. Bv: Dan bespreken we hoe je christenvervolgung kunt rijmen met de almacht van God.

Bijlage D. De componentenmatrix van de factoranalyse ten behoeve van de vaststelling van de schalen in de online survey onder de catechisanten.

Componentenmatrix met de lading voor de 4 schalen per hoofditem

Item	Component			
	1	2	3	4
12	,247	,133	-,108	,718
15	,102	,221	,771	,116
21	,269	,713	,210	,224
22	,138	,555	,211	,131
23	,135	,483	,447	,310
24	,231	,734	,066	,154
25	,489	,478	-,140	-,042
31	,291	,440	,446	,147
32	,041	,117	,237	,673
34	,208	,193	,266	,497
35	,151	,311	,384	,257
36	,395	,194	,438	,291
41	,156	,560	,455	,095
42	,176	,077	,808	-,030
43	,241	,705	,180	,099
44	,357	,661	,247	,096
45	,409	,260	,531	,259
46	,496	,276	,468	,287
51	,715	,215	,203	,098
52	,690	,300	,212	,314
53	,596	,256	,345	,313
54	,780	,145	,192	,186
55	,578	,394	,238	,213
56	,663	,325	,348	,293
57	,680	,066	,034	,062
58	,612	,189	,204	,033
59	,726	,374	,044	-,021
510	,720	,185	,192	,227

Noot. items behorend bij de betreffende componenten zijn vetgedrukt.